

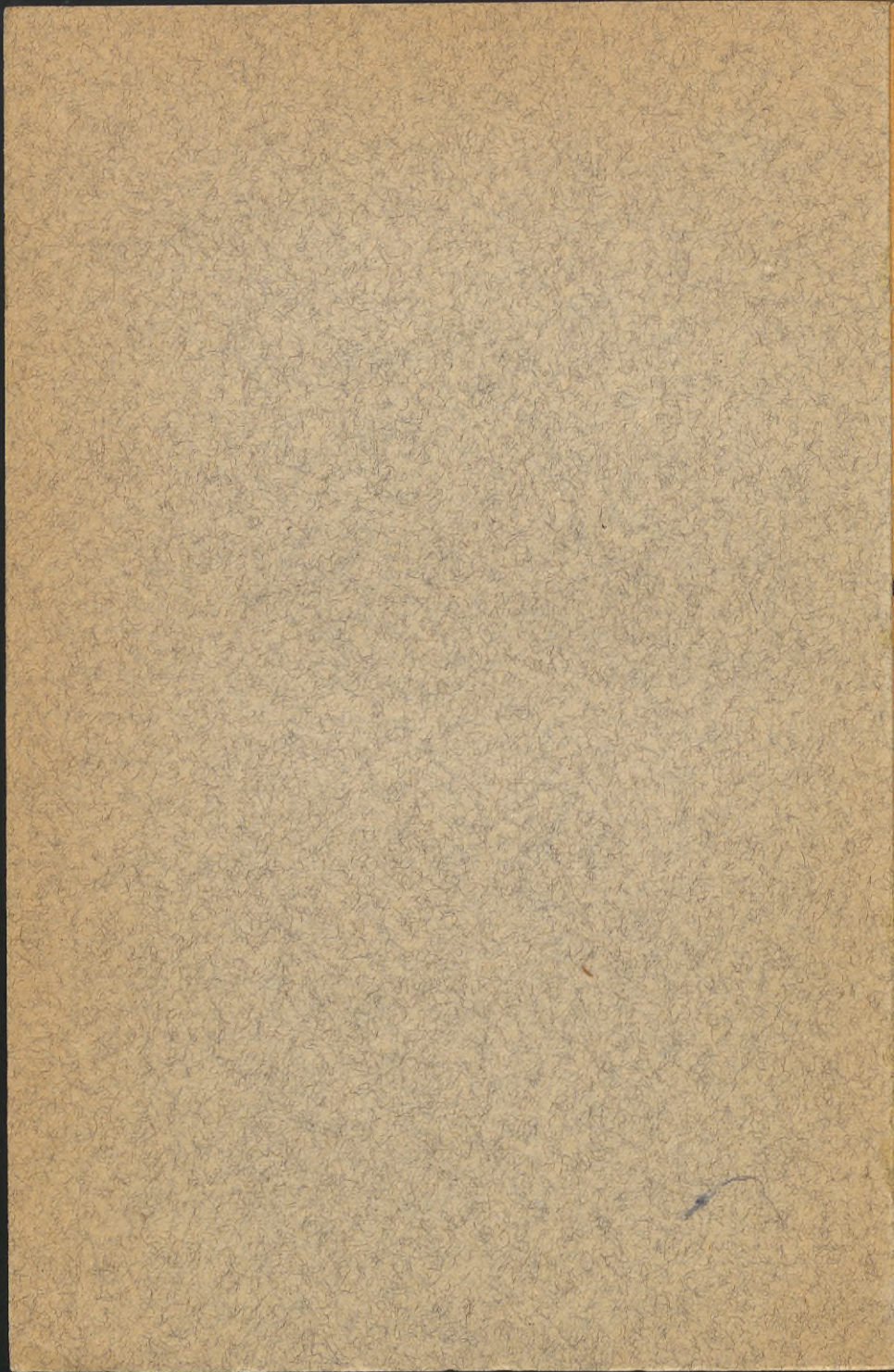
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TEOL.
ALLM.

VITALIS NORSTRÖMS BIBLIOTEK

SKÄNKT TILL

GÖTEBORGS HÖGSKOLA

Vägen

TEOL.
ALLM.

Skriftserie utgifven
af

Carl Melcher och Tor Delling

V.

DOLDA KRAFTER

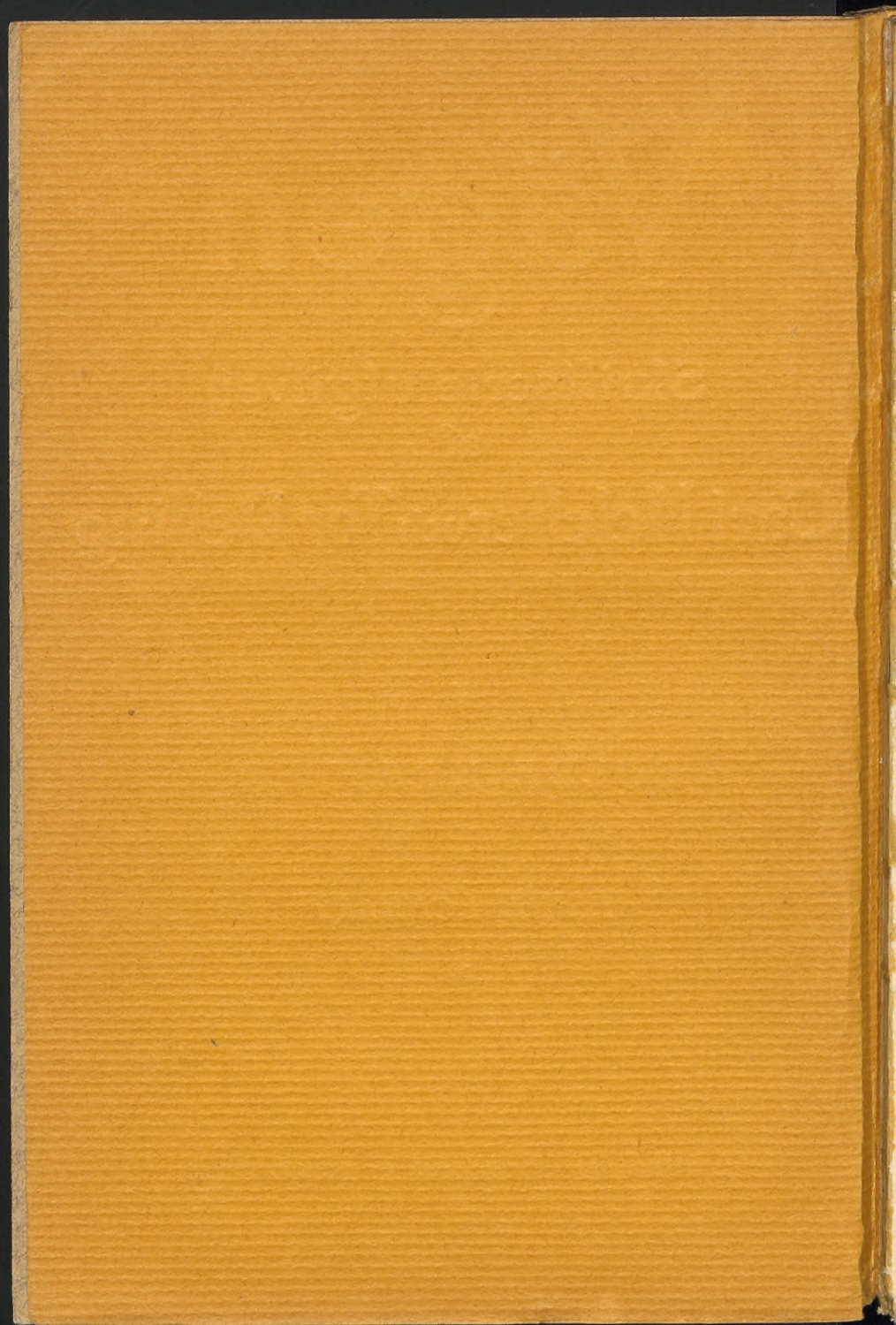
AF

ESKIL ECKHART

2.

STOCKHOLM · WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

VÄGEN

SKRIFTSERIE UTGIFVEN

AF

CARL MELCHER OCH TOR DELLING

V.

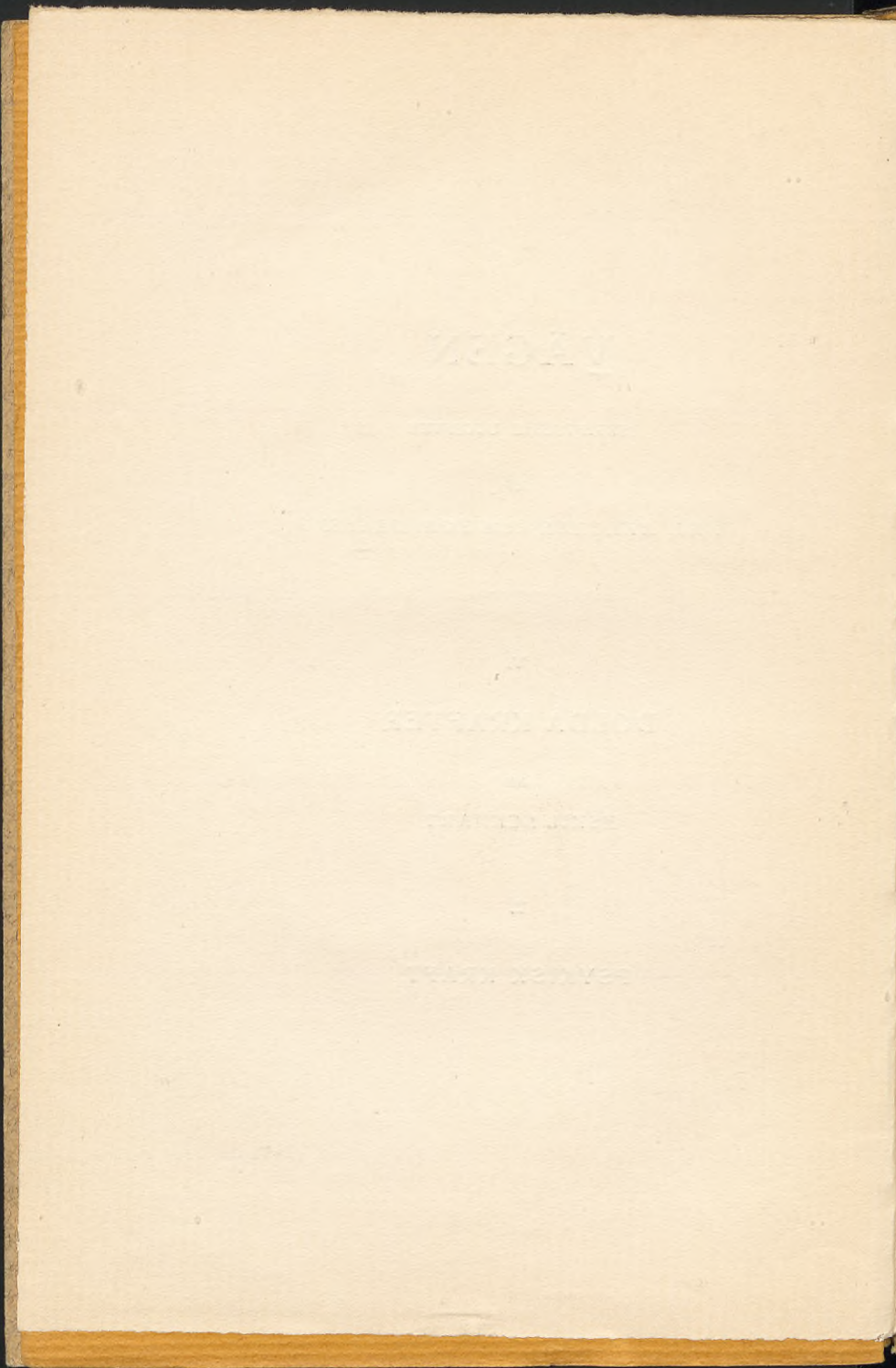
DOLDA KRAFTER

AF

ESKIL ECKHART

2.

PSYKISK KRAFT

DOLDA KRAFTER

AF

ESKIL ECKHART

2.

PSYKISK KRAFT

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPERSLEVERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBRUK . . .
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1906

Psykisk kraft.

I. *Den naturliga sömnen.*

I föregående häfte har jag talat om de dolda krafter som — stående i samband med vissa ännu blott halft förstådda företeelser inom såväl den organiska som den oorganiska världen — med synnerlig styrka röja sig vid s. k. magnetisk behandling af sjuka människor.

Förunderliga ting på det *fysiska planet* kunna dessa krafter — hvilka befinna sig inom såväl magnetisör som subjekt — i samverkan åstadkomma. Och för en lidande mänsklighet skall det blifva till stor välsignelse, när de mera allmänt komma till beaktande och användning.

Än mer förunderliga äro dock de företeelser på det *psykiska planet*, som man under sin verksamhet på detta område kan blifva vittne till.

För den som allvarligt och utan förutfattade meningar studerar de fenomen, som under den magnetiska sömnen uppenbara sig, är mycket att inhämta på själslifvets område, mycket att lära i fråga om de krafter — större, underbarare än man i allmänhet är medveten om — som dölja sig i den mänskliga naturen.

Den hypnotiska sömnen liknar, för en ytlig betraktelse, alldeles den vanliga sömnen. Men man kan icke länge syssla med detta: att försänka människor i magnetisk sömn — äfven om det uteslutande sker för praktiskt-medicinska ändamål — utan att börja reflektera öfver hvilken sällsam företeelse *sömnen* — äfven den naturliga sömnen — i sig själf dock är.

Man ser en människa, som nyss med alla sina sinnen uppfattat hvad som tilldrog sig omkring henne, som varit verksam, som talat och svarat, nu ligga försänkt i medvetlöshet, helt okänslig för sin omgifning.

Hvar är själen under denna dvala? Hvar är den princip, som annars ger rörelse och uppfattningsförmåga åt den kropp som nu ligger framför mig i dödlik sömn?

De flesta skola svara: Själen hvilar sig. Själen är försänkt i samma överksamhet som kroppen.

Men nu är att märka, att kroppen i den naturliga sömnen *icke* är försänkt i något slags dvala, i den mening att dess funktioner därunder skulle upphöra. Hjärtverksamhet och andhämtning fortfara, matsmältningen fortgår och likaså det oupphörliga afsöndringsarbete som inre och yttre organ ständigt äro sysselsatta med. Det är sant att i allmänhet under sömnen dessa olika slag af verksamhet försiggå långsammare än annars. Men i stället har kroppen då att utföra ett högst betydande arbete som alls icke eller blott i ringa grad upptager den i det vakande tillståndet. Den har att ur alla muskler utsöndra det ämne som man kallat "trötthetsgifvet" — ett ämne som afsatt sig under dagens verksamhet. Det är också välbekant att kroppens läkande förmåga under sömnen är mest verksam. Hvarje läkare vet, att det är under patientens sömn som man mest hoppas på förbättring.

Det är således oriktigt att säga, att *kroppen* under sömnen är försänkt i overksamhet.

Är då *själens* verksamhet upphäfd?

Drömlifvet visar, att själen ingalunda är overksam under sömnen. Man har konstaterat, att tvärtom föreställningarna under sömnen aflösa hvarandra med en svindlande snabbhet, hvartill det vakande tillståndet knappast har någon motsvarighet. Ett välkändt exempel härpå är den berättelse en person lämnat om en dröm som framkallats hos honom genom att under sömnen hans nacke berördes af något kylande föremål. Under det korta ögonblick, som förflöt emellan beröringen och uppvaknandet, drömde han icke blott, att han blef halshuggen men hann också med att dessförrinnan utföra det brott som föregått nämnda straff, att upplefva sitt fängslande, förhöret och färden ut till afrättsplatsen.

Det finnes visserligen personer som påstå, att de sällan eller aldrig drömma, och det finnes de som förklara, att de endast drömma om morgnarna strax innan uppvaknandet. Men det är ett faktum att blott obetydligt af hvad man drömmer förblifver i minnet — detta bevisas bäst när personer tala i sömnen, ja därunder föra långa samtal, och sedan vid uppvaknandet förklara att de ingenting alls drömt. I regel är det också personer med något klenkt minne eller med en viss tröghet i sjäsläggningen som förklara, att de icke drömma om nätterna, medan man sällan får höra detta af vakna och lifliga intelligenser. Dessa bruka tvärtom, närhelst de väckas, påminna sig att de komma direkt ur en drömvärld, ehuru de oftast blott ha ett oredigt minne af hvad de där upplefvat.

Man hör äfvenledes ofta påstås att vi i drömmen blott sysselsätta oss med sådant som i det vakande tillståndet halft undandrager sig vår uppmärksamhet.

Och sant är att man vid uppvaknandet ofta erinrar sig ha drömt om personer och saker som föregående dag helt flyktigt fånglat ens uppmärksamhet. Enligt iakttagelser, gjorda på mig själf och som jag är böjd att anse allmängiltiga, är man dock under de första timmarna efter insomnandet i drömmen lifligt upptagen af det som under dagens och aftonens lopp mest sysselsatt ens tankar. Men i regel ihågkommer man ju blott morgondrömmarna. Under dessa första timmar efter insomnandet är sömnen djupast, och i allmänhet vaknar man ej ur denna sömn annat än till följd af något yttre inflytande, såsom ett häftigt buller. Men i sådana fall afledes ju uppmärksamheten strax till något yttre. Och vanligen sjunka drömmar i glömska, såvida man icke omedelbart efter uppvaknandet framkallar dem i minnet.

Det är därför i regel blott den som är van att söka genast vid uppvaknandet erinra sig sina drömmar och fasthålla dem i minnet som vet något om hvad han drömt under de första timmarnas sömn.

Det kända förhållandet att äfven djur drömma — såsom visar sig bl. a. däraf att hundar ofta under sömnen skälla och röra tassarna som till språng — vittnar också i sin mån om att drömlifvet under sömnen är regel och icke undantag.

Men om det är oriktigt att säga att själen hvilar under sömnen, så är det dock klart att dess verksamhet då är rätt olikartad mot hvad den är under det vakna tillståndet.

Vi veta alla, att vi i våra drömmar röja brist på omdömesförmåga. Vi kunna se och höra de otroligaste saker utan att uppfatta hur barocka de äro ¹⁾.

¹⁾ Dr. Cullerre (i »Magnétisme et Hypnotisme») yttrar som sin åsikt, att drömmarna bli mera intelligenta, när man sover på vänster sida, och att det är hufvudsakligen då man drömmer att

Äfven är det tydligt, att under sömnen själen är mer påverkad af de kroppsliga drifterna än annars, står mera värnlös emot dem. Om vi under vaket tillstånd äro hungriga, så kunna vi alldeles förgäta vår hunger under ett intensivt arbete eller ett intressant samtal. Men äro vi hungriga under sömnen,¹ så drömma vi nästan ofelbart om mat.

Enligt min tanke har den företeelse som vi kalla sömn och som, ehuru de flesta föga reflektera öfver den, i själfva verket är så gåtfull, sin förklaring däri att anden därunder frigör sig från kroppen och så att säga tar med de högre själsförmögenheterna. Det är en orimlighet att tänka sig att en odödlig ande skulle behöfva hvila och ligga i dvala ungefär tredjedelen af den tid den är bunden vid en jordisk kropp. Ande är lif och verksamhet, och en ande som under cirka tredjedelen af sin jordevistelse icke skulle tänka, icke verka, icke emottaga intryck, vore en absurditet.

Men det är å andra sidan otvetydigt att våra högsta andliga förmögenheter icke *i de drömmar vi ihågkomma* på vanligt sätt utöfva sin verksamhet, icke på samma sätt som annars dirigera kroppen och det lägre sjäslifvet. Just därför att kroppen under sömnen är fri från de kraf som anden i vakande tillstånd ställer på densamma, blir den i tillfälle att utföra det arbete jag nyss talat om: bortscaffandet af trötthetsämnet.

man *talat*. Orsaken härtill skulle vara den att blodet, när man hvilar å vänster sida, strömmar starkare till den vänstra hjärnhalfvan, hvilken ju anses vara säte för den högre intelligensen och särskildt för talförmågan.

Intressant är att härmed jämföra föreskriften i de grekiska Asklepios-templen: att de sjuka, som kommo dit för att i drömmen få uppenbaradt hvad botemedel de skulle använda, borde sofva *liggande på vänster sida*.

Anden kan förliknas vid en fordrande husbonde, som ständigt, när han är hemma, håller huset i rörelse. När han är borta, begagna därför tjänarna tillfället att utföra den rengöring de under hans hemmavaro icke haft tid till. De sopa bort det affall som den brådskande verksamheten kvarlämnat.

Att *hjärnan* till en viss grad hvilar under sömnen, torde icke kunna betviflas. Men detta behöfver icke innebära att anden är överksam.

Du Potet yttrar, att det är lika absurdt att säga att själen icke verkar, därför att kroppen sofver, som att säga att solen icke lyser, då den gått nedom vår synrand.

Det som också tyckes innebära en antydning att under sömnen anden till en viss grad frigör sig från kroppen, det är den egendomliga förnimmelse som säkerligen de flesta stundom erfarit vid ett hastigt uppvaknande — isynnerhet när detta sker midt i natten — af att äga ett *dubbelmedvetande*. Man känner sig i ett par snabbt förbiiland ögonblick — innan dagsmedvetandet fullt klarnar — såsom två personligheter: man har en förnimmelse af att man — från en färd till någonting okänt — kommer tillbaka till den kropp som hvilar i bädden och som i förstone tyckes en vara någonting för ens eget jag främmande ¹⁾.

¹⁾ Detta dubbelmedvetande är icke detsamma som det dubbla hjärnmedvetandet. Som bekant utgör hvar och en af de båda hjärnhalfvorna ett helt för sig, och om den ena småningom — t. ex. genom förlamning — blir urståndsatt att fungera, kan den andra öfvertaga dess funktioner. Denna de båda hjärnhalfvornas förmåga att hvar för sig vara bärare af individualiteten demonstreras f. ö. tydligt genom vissa hypnotiska experiment, under hvilka man får ena ansiktshalfvan att uttrycka en känsla, medan den andra halfvan uttrycker dess motsats.

Om detta antagande: att anden och de högre själsförmögenheterna under sömnen frigöra sig från kroppen, kan för mängden te sig som en blott hypotes — ehuru den i alla händelser är en hypotes som bättre än någon annan som framställts förklarar sömnens problem — så blir den mer än en hypotes för den som studerat de s. k. hypnotiska fenomenen. För honom blir den till en sannolikhet, ja, jag kan väl säga till en visshet.

2. Somnambulismen.

Somliga hypnotisörer bruka skilja på tre olika stadier inom den magnetiska sömnen: *somnolensen* — det tillstånd under hvilket man är påverkad af det hypnotiska inflytandet utan att dock ha förlorat vare sig rörelseförmåga eller medvetande; — det *kataleptiska*, under hvilket man är ur stånd att röra sig, och det rent *somnambula*, då subjektet är omedvetet om sin omgifning och vid uppvaknandet har förlorat minnet af allt som under sömnen förefallit — för så vidt ej magnetisören genom suggestion framkallar det. Andra uppräknade ända till fem olika stadier. För min egen del hör jag till dem som — med hänsyn därtill att hos de olika individualiteterna fenomenen uppträda rätt olika — äro obenägna för all annan indelning i kategorier än den i de två stadierna: *somnolensen* — med bibehållet medvetande — och *somnambulismen*, hvars allmängiltiga kännetecken är det att subjektet vid uppvaknandet förlorat minnet af hvad som passerat.

Inom det *somnambula* tillståndet finnas dock, såsom jag här nedan skall ytterligare framhålla, två olika stadier. Det stadium som jag i detta arbete betecknar som den djupaste *somnambulismen* eller *clairvoyancen* förekommer — i motsats till den vanliga *somnambulismen* — ganska sällan.

Enligt samstämmande undersökningar af professor Beaunis m. fl. förekommer somnambulismen — tvärt emot det vanliga antagandet — ungefär lika ofta bland män som bland kvinnor och lika ofta bland friska människor som bland sjuka ¹⁾. Åldern spelar däremot en afsevärd roll i saken; bland barn är den oftast förekommande. Af barn under sju år blifva enligt dr. Liébeaults undersökningar 25 procent somnambuler, af barn i åldern 7—14 år 55 procent. Dessa fakta vittna om huru grundlöst det är att, som vissa förf. påstå, att somnambulismen är en hysterisk företeelse.

Att hypnotisören genom sin suggestion kan hos sitt subjekt framkalla allehanda föreställningar, hvilka äfven under det vakna tillståndet bibehålla sig och hvilka för den hypnotiserade äga full realitet, så att han ser, hör, luktar, smakar, känner hvad hypnotisören suggererar honom — det är en så pass allmänt känd sak att jag här icke vidare skall uppehålla mig därvid. Jag inskränker mig till att anföra ett belysande exempel och väljer härtill ur Beaunis' "Le somnambulisme provoqué" redogörelsen för ett experiment, utfördt af prof. Liégeois vid dr. Liébeaults klinik i Nancy och anmärkningsvärdt, därför att här är fråga om en suggestion som en lång tid — ett helt år — slumrat i hjärnan, för att på af hypnotisören bestämd tid träda i verksamhet. Den ger sålunda också ett exempel på det märkvärdiga sinne som man skulle kunna

¹⁾ Såsom jag nämnt i föregående häfte »Lifsmagnetismen», äro enligt min tanke de med en sund konstitution utrustade t. o. m. mera mottagliga för hypnotism än klena personer. Men hittills ha hos de flesta magnetisörer den största delen af klientelen bestått af människor med nervösa lidanden, hvarför man har en rikhal. tigare erfarenhet beträffande deras mottaglighet.

kalla *tidssinne* och som hos många personer är märkbart äfven under den naturliga sömnen, i det de kunna suggerera sig själfva att vakna på ett bestämdt klockslag.

Det var den 12 okt. 1885, kl. 10,10.

Professor Liégeois sade till subjektet — en yngling vid namn Paul M. — :

— I dag ett år till skall ni göra detta: Ni skall komma upp till dr. Liébeault på morgonen. Ni skall säga honom, att era ögon nu i ett år ha varit så friska att ni vill tacka honom och professor Liégeois. Ni skall till oss båda uttala er tacksamhet, och ni skall be om tillåtelse att få omfamna oss — hvilket vi gärna skola bevilja er. Sedan ni gjort detta, skall ni se en hund komma in i doktors rum, bärande på sin rygg en dresserad apa. De skola företaga sig en mängd upptåg och krumsprång, och detta skall mycket roa er. Fem minuter därefter skall ni se en zigenare komma in, åtföljd af en tam björn. Denne man blir glad att återfinna sin hund och sin apa, hvilka han var rädd att ha förlorat, och för att roa sällskapet låter han också sin björn dansa, en grå björn från Amerika — en stor björn men mycket snäll, så att ni blir inte rädd för honom. Då zigenaren beger sig af, skall ni be dr. L. om tio centimer för att ge åt hunden, som kommer och tigger om en slant, och ni räcker själf slanten åt djuret.

“Här följer nu“, fortsätter prof. Beaunis, “den berättelse, som — i ett bref, dateradt den 16 oktober, — dr. Liébeault meddelar å egna och M. Liégeois’ vägnar angående hvad som föreföll d. 12 okt. 1886.

Är det behöfligt att säga att en absolut tystnad hade iakttagits af experimentören och att somnambulen icke af någon människa hade kunnat få veta hvad man väntade af honom?

Före kl. 9 på morgonen sagda dag var Mr. Liégeois hos Mr. Liébeault. Då kl. $\frac{1}{2}$ 10 ingen kommit, trodde han att experimentet var förfeladt och återvände hem till sig.

Men kl. 10,10 anländer unge Paul. Han vänder sig till Mr. Liébeault med de tacksägelse som suggererats honom för ett år sedan; han har bättre ihågkommit timmen, han som aldrig har tänkt därpå, än Mr. Liégeois som så länge har väntat honom. Denna föreställning som i ett år slumrat i hans hjärna, har på den föreskrifna timmen trädt i verksamhet.

Sedan han tackat Mr. Liébeault, frågar han efter Mr. Liégeois: skall han icke komma?

Denne, som eftersändts, inträder.

Så snart Paul ser honom, reser han sig och skyndar att för honom uttrycka samma känslor af tacksamhet som han nyss uttalat för klinikens föreståndare. Därpå visar sig den suggererade hallucinationen, hvars realiserande något uppskjutits till följd af hypnotisörens dröjsmål att infinna sig. — — ¹⁾

Subjektet ser en tam hund och en dito apa komma in. Dessa djur utföra några konststycken. Paul är mycket road af dem. Då djuren slutat sina konster, ser han hunden närma sig, hållande en skål i munnen. Paul lånar tio centimer af dr. Liébeault och gör en gest för att gifva slanten åt djuret.

Därpå inträder en zigenare, som tar med sig apan och hunden.

Hvad björnen beträffar, syntes han icke till. En annan felaktighet: Paul tänkte icke på att omfamna någon. Med undantag för dessa två mankemang realiserades suggestionen.

¹⁾ Mr. Beaunis namngifver här några personer som bevittnade tilldragelsen.

Experimentet var afslutadt. Den unge mannen beklagade sig öfver en viss nervositet. För att lugna honom, söfde Mr. Liégeois honom och begagnade tillfället att göra några frågor angående det som nyss tilldragit sig.

— Hvarför såg ni nyss en apa och en hund?

— Därför att ni gaf mig suggestion därom den 12 oktober 1885.

— Gjorde ni ej ett misstag med afseende på tiden? Jag tror jag sade er att komma hit kl. 9.

— Nej, herr professor. Det är ni som misstager er. Ni söfde mig — icke på den bänk där jag nu sitter utan på den midt emot, sedan lät ni mig promenera med er i trädgården och sade till mig att komma tillbaka nästa år vid samma tid; klockan var då tio minuter öfver tio, och då jag nyss kom hit var klockan tio minuter öfver tio.

— Men hvarför såg ni inte någon björn, och hvarför omfamnade ni hvarken dr. Liébeault eller mig?

— Därför att ni sade mig dessa saker endast en gång, medan det öfriga af suggestionen tillsades mig två gånger.

Alla de närvarande frapperades af klarheten och precisionen i svaren, och Mr. Liégeois förklarade att subjektets minne tycktes vara mera exakt än hans eget.

Då Paul M. efter tio à femton minuter väckts, var han fullkomligt lugnad och hade intet minne vare sig af det han sagt under denna korta sömn eller af det som han — med anledning af suggestionen den 12 okt. 1885 — sett och gjort före insomnandet.“

Detta: att subjektet mycket snabbt glömmet saker som han utfört — äfven i vakande tillstånd — till följd af en suggestion är en vanlig företeelse, hvilken

är att jämföra med det kända förhållandet att vi i allmänhet mycket snart glömma våra drömmar, äfven dem som vi ihågkomma vid uppvaknandet. Detta vittnar ock i sin mån om att det är på två olika medvetandesplan vi röra oss i sömnen och i det vakande tillståndet.

Anmärkningsvärdt är emellertid att det somnambula tillståndet besitter det *mera* omfattande minnet, i det att den, som befinner sig i detta tillstånd, ihågkommer både det som skett under föregående tillfällen af somnambulism och hvad som tilldragit sig, medan han var vaken, och detta senare ofta med långt större noggrannhet än hvad samma person som vaken skulle förmå.

Mindre kända men icke mindre intressanta än det slags fenomen å hvilka nyss ett exempel anförts, äro de som röja huru den mänskliga lifskraften under den hypnotiska sömnen är mäktig en förvånande stark *koncentration åt ett håll*.

Jag har i föregående kapitel berört detta ur terapeutisk synpunkt, i det jag framhållit huru vid sjukdomsfall hela den vitala kraften under detta slags sömn tyckes koncentrera sig på att åstadkomma ett botande. På ett kanske än mer påfallande sätt röjer sig denna psykofysiska koncentring genom den oerhörda skärpning af något af de yttre sinnena som hos vissa personer kan under det somnambula tillståndet konstateras. Dr Azam (i "Hypnotisme, double conscience") och dr Cullerre (i "Magnétisme et Hypnotisme") anföra flera af olika läkare företagna experiment, hvilka utvisa i huru hög grad de yttre sinnena kunna under det somnambula tillståndet förstärkas. Sålunda berättar dr A. om en somnambul som under sömnen utvecklade ett väderkorn fullt så fint som något djurs. På ända till 46 fots afstånd kunde hon följa lukten af en ros. En annan somnambul, åt hvilken man gaf en massa före-

mål tillhöriga åtskilliga henne obekanta personer, hvilka befunno sig i rummet, gick omkring, vädrande likt en hund ömsevis på föremålen och på personerna, och återgaf åt hvar och en de föremål som tillhörde honom, hvarvid hon blott sällan misstog sig. Åt samma somnambul gaf hypnotisören ett visitkort och lät henne lukta därpå, hvarefter han ref sönder kortet i en mängd bitar och gömde dem på olika ställen i ett annat rum samt i fickorna på några af de personer som där befunno sig. Vägledt blott af lukten letade subjektet fram alla bitarna och passade — med förbundna ögon — ihop dem, så att de lågo rätt. Flyttade man om bitarna, så lade hon dem åter så att de på kortet tryckta orden lågo i rätt ordning.

Samma subjekt visade prof på en lika utomordentlig hörsel. Hon kunde höra ett fickurs pickande på åtta meters afstånd och uppfattade samtal som med låg röst fördes i våningen inunder. Denna fina hörsel røjde hon dock icke samtidigt med den skarpa lukten, utan alternerande.

Braid ansåg, att hörseln hos somnambuler var tolf gånger starkare än hos vakna personer. Det torde dock vara bäst att härvidlag icke komma med några generaliserande uppgifter, då de individuella skiljaktigheterna emellan olika somnambuler äro ganska stora.

Hvad man brukar kalla *muskelskänsla* ¹⁾ är hos somliga subjekt så starkt utvecklade att de kunna klaga öfver en outhärdlig känsla af hetta, när ett varmt föremål, t. ex. en hand, föres på cirka en half meters afstånd från deras kropp, och känna en stark kyla, när ett stycke kall metall hålles på samma afstånd

¹⁾ Enligt min mening är dock muskelskänsla i dessa och liknande fall ett olämpligt uttryck. Här är otvifvelaktigt fråga om en exteriorisering — d. v. s. en förflyttning *utåt* — af känselsinnet.

från deras hud. Några ha visat en ytterlig känslighet för metallens inverkan. Dr Cullerre anför, efter dr Burq, fall, där subjektet känt en brännande smärta i närheten af guldföremål och afficierats på olika sätt af öfriga metaller.

Bevis på ytterligt högt utvecklad muskelkänsla finner man ju för öfrigt också inom den naturliga somnambulismen. Sömngångare kunna klättra på de farligaste ställen, på takutsprång och uppe på murar, där de i vaket tillstånd aldrig skulle våga sätta sin fot.

Såsom exempel på högt stegrad känslighet hos smaksinnet får kanske betecknas det som af ett par läkare i La Rochelle påvisats — och som äfven af en svensk forskare jag känner blifvit konstateradt — att några somnambuler blott genom att komma i närheten af ett medikament erfara dettas typiska inverkan. Det troliga är väl nämligen att de ytterst små partiklar, hvilka från dessa läkemedel afsöndras och hvilka eljes blott genom lukten uppfattas, af dessa subjekt också förnimmas genom smaksinnet.¹⁾

Äfven synsinnet kan under somnambulismen visa sig till ytterlighet stegradt.

Enligt Cullerre har det påvisats att vissa somnambuler kunna läsa i mörkret — d. v. s. deras synnervver äro i stånd att reagera för det minimum af ljus som förefinnes i ett rum hvilket vi kalla mörkt. Äfven seende genom de slutna ögonlocken — hvilka ju genomsläppa ett svagt ljusskimmer — har hos somn-

¹⁾ Det kan vara skäl att nämna att möjligheten till inverkan af suggestion vid dessa experiment var utesluten. Subjektet visste ej hvilka medikament som bragtes i deras närhet, och att det ej heller var någon omedveten suggestion från läkaren som verkade, visas däraf att en gång en af experimentörerna till sin förvåning förmärkte en stimulerande inverkan, då han väntat sig en lugnande; han fann sedan att han af misstag fått i handen en annan flaska än den han ämnat taga.

ambuler konstaterats. Och antagligt är väl att i den naturliga somnambulismen det är ett seende i mörkret — och ibland äfven genom de slutna ögonlocken — som vägleder på de halsbrytande färder hvilka ofta af dessa nattvandrare företagas. Detta synes mig vara mera sannolikt än att de helt och hållet skulle ledas af sin muskelkänsla.

Dr Taguet (citerad af dr Cullerre) har (i „Annales médico-psychologiques“ 1884) redogjort för en somnambul, som på en pappskifva såg återgifna som i en spegel de föremål man höll upp bakom henne. (Naturligtvis hölls de icke så att någon skugga af föremålen kastades på pappskifvan). Man höll upp bakom henne alla möjliga olika saker: — ringar, klockor, blyertspennor, pappersfigurer m. m. — och hon såg genast på pappskifvan hvad det var för föremål och beskref dem noggrant. Af den förkortade rapporten, som återgifves hos Cullerre, framgår icke om alla försiktighetsmått vidtagits för att förekomma en oafsiktlig suggestion från hypnotisörens sida, men en längre beskrifning af huru somnambulen ser en hel rad för henne obekanta personer, hvilka vandra förbi bakom henne, ser de gester de göra och snabbt gör sina slutsatser beträffande deras karaktärer visar tillräckligt att här ej kan ha förelegat ett fall af tankeöfverföring.

Sålunda kan man hos människan under det somnambula tillståndet finna exempel på all den sinneskärpa af olika slag som förvånar oss hos djuren. Kamelen, som vädrar vatten på milslångt afstånd, örnen som, där han seglar bland skyarna, varsnar sitt rof nere på marken, det smygande kattedjuret som ser i mörkret, haren, som spetsar örat för det svagaste ljud — alla finna de sin rival — om icke sin öfverman —, i en människa hvilken för tillfället koncent-

rerat all sin själiska kraft på att gå långt i detta enda hänseende.

Men om öfverkänsligheten i nerver och sinnesorgan ibland är ytterligt stor, så förekomma å andra sidan tillfällen — och de äro jämförelsevis långt mera talrika — då en absolut oemottaglighet för alla af känseln förmedlade intryck inträder.

Det händer ibland, att denna känslolöshet inträder midt under svåra plågor, hvilka då tyckas ha utgjort den "nervchock" om hvilken franska skriftställare på det hypnotiska området tala.

En kvinna, som år 1639 i Franken blef anklagad för trolldom och lagd på sträckbänken, började midt under tortyren att tala på okända tungomål och somnade därpå in i en djup letargisk sömn.

Något liknande hände under hussitförföljelserna. En hussit, som blef underkastad tortyr, föll strax i en så djup dvala, att bödeln efter en stund trodde honom vara död och lämnade honom. När den olycklige några timmar senare vaknade upp, var han helt förvånad öfver de sår han fann på sin kropp.

Hos vissa orientaliska sekter, som ägna sig åt själfplågerier, kan man också finna exempel på fullständig känslolöshet för smärtan under ett slags genom själfhypnos framkallad sammambulism.

Såsom jag i föregående häfte anmärkt, ha också läkare utfört operationer under en känslolöshet, som framkallats genom hypnos. ¹⁾

* * *

¹⁾ Jag vill här emellertid tillägga, att det någon gång händt att patienter, som under tillstånd af hypnotisk sömn undergått operationer, uppgifvit fruktansvärda skrik och sålunda tyckas icke helt undsluppit plågorna, hvarjämte de vid uppvaknandet haft ett visst minne af dem. I sammanhang härmed en liten rättelse till

Men synen icke endast *skärpes* under den magnetiska sömnen på så sätt att den uppfångar ljusstrålar så sparsamma att de ej af ett normalt öga kunna uppfattas. Ögat får också förmågan att uppfatta ljusvågor af en högre eller lägre vibrationsshastighet än den som det normala människoögat förmår uppfatta.

Som man vet, äro de ljusvågor, hvilka äro kortare och snabbare än de violetta strålarna i spektrum — de s. k. ultravioletta eller kemiska strålarna — icke uppfattbara för ett normalt människoöga; likaså de s. k. värmestrålarna, hvilka äro längre och långsamare än spektrets röda strålar.

Ett af de påtagliga bevisen för de ultravioletta strålarnas tillvaro är, som bekant, det att de under vissa förutsättningar kunna inverka på en fotografisk plåt, hvilken sålunda i detta fall har en känslighet som den mänskliga näthinnan åtminstone under normala förhållanden icke besitter. Professor Silvanus P. Thompson vid Londons universitet visade i de föreläsningar, hvilka han sedan utgifvit under titeln "Light visible and invisible" för sin publik en stor pappskifva, som för åskådarna tedde sig helt hvit och oskrifven, och lät inför deras ögon fotografera den, hvarpå den framkallade fotografien visade att på pappskifvan fanns en skrifven text. Denna var skrifven med en osynlig lösning; med tillhjälp af de ultravioletta strålarna kunde den dock återgifvas.

En hel del andra på senare tider upptäckta strålar: de s. k. Röntgen-strålarna, katodstrålarna, N-strålarna

en uppgift i första häftet. Jag sade där, att Broca troligen var den förste som utfört kirurgiska operationer på patienter försänkta i hypnotisk sömn; i själfva verket hade emellertid redan före honom — på 1820-talet — ett par franska läkare användt denna metod för att åstadkomma känslolöshet under operationer.

m. fl. äro likaledes osynliga och visa sig blott genom sina verkningar.

De mest intressanta af dessa strålar äro väl de s. k. N-strålarna, upptäckta och studerade af professorerna Blondlot och Charpentier i Nancy. Dessa N-strålar, hvilkas tillvaro blir för människoögat förnimbar på så sätt att de öka kalciumsulfatets fosforescens, utgå från alla lefvande föremål, växter såväl som djur. Håller man en pappskifva, på hvilken äro strödda några korn af detta fosforescerande ämne, — hvilka förut varit utsatta för solstrålarna och sålunda lysa med ett svagt ljus, — framför en växt, ett djur, en människa, så ökas fosforescensen.

Detta i synnerhet när skifvan hålles framför organ som äro stadda i speciellt liflig fysiologisk verksamhet: t. ex. ett frö, som håller på att gro, eller en muskel som sammandrager sig.

Med tillhjälp af en sådan skifva kan man sålunda utanpå kroppen uppvisa hjärtats läge och följa en nervs förgreningar.

Särskildt intressant är det experiment dr Charpentier företagit med att hålla skifvan framför den s. k. Brocas — på vänstra hjärnhalfvan befintliga — hvirfvel, den som betecknas som säte för talförmågan. När då en person talar, ökas fosforescensen.

Af än mer intresse är det att man kunnat konstatera en ökad utstrålning från hjärnan när *tankeverksamheten* blir liflig. Dr Ch. kunde *se sig själf tänka* genom att hålla ett blått glas emellan ögat och skärmen. Han såg huru kalciumsulfatet fick ett starkare sken, när hans hjärna var stadd i en liflig verksamhet, medan skenet mattades, när tankeverksamheten slappades.

Det tyckes som om några af dessa olika slags för människoögat under normalt tillstånd osynliga strålar

under den magnetiska sömnens abnormt känsliga tillstånd bli synliga.

Ett faktum är att somnambuler se ett ljussken utgå från magnetisörens gestalt.

De se detta ljus utgå från hans hufvud¹⁾, ögon, händer, fötter (när dessa äro obetäckta) samt med synnerlig styrka från den stora nervfläta, den s. k. solflätan, som är medelpunkten för ganglie-nervsystemet och hvars läge är mellan bröstet och magen eller i den s. k. maggropen.

Alla somnambuler ha i fråga om detta samstämmade uppgifter. Och att detta icke kan bero på något slags omedveten suggestion från magnetisören har jag varit i tillfälle att konstatera. Jag hade nämligen aldrig hört talas om dessa ljusutstrålningar, då en somnambul — en af mina första patienter, ett barn, som med all säkerhet aldrig hört talas om dessa fenomen —, beskref dem för mig.

Hvilka af de olika slags strålar människokroppen utsänder som af somnambulen under sömnen uppfattas, det skall jag icke ens försöka göra en gissning om. Jag vill blott påminna om att det är minst fyra olika slags strålar som alla lefvande kroppar — enligt hvad vetenskapen funnit — utsända, nämligen utom de nyss nämnda N-strålarna de tre olika slags strålar, hvilka enligt Le Bons undersökningar utgå från alla radioaktiva kroppar: ett slag som liknar X-strålarna, ett

¹⁾ De se för öfrigt hos de flesta personer ett ljussken utgående från hufvudet, mer och mindre starkt, beroende — enligt somnambulernas utsago — dels på graden af individernas magnetiska kraft, dels på deras psykiska och andliga utveckling, Om somliga personer säga de, att det är »alldeles mörkt omkring dem». Hos andra se de ljusutstrålningen stå som en ring kring hufvudet; detta är, säga clairvoyanterna, människor hos hvilka finnes ett starkt andligt lif.

som är beslåktadt med katodstrålarna och ett slag som är elektricitetbårande. Det kan naturligtvis icke ligga någon orimlighet i att tänka sig att dessa strålar, af hvilka somliga föremål inom den organiska naturen påverkas, också under vissa förhållanden kunna påverka de mänskliga synorganen.

Som man vet, är det somliga af ofvannämnda "osynliga strålar", t. ex. Röntgensstrålarna, hvilka genomtrånga föremål, som annars för vanliga ljusstrålar äro ogenomskinliga. Om det nu skulle vara de från människokroppen utgående, om X-strålarna påminnande radioaktiva strålarna, som af somnambulen under sömnen urskiljas, så skulle detta till en viss grad kunna förklara det fenomen som kunnat konstateras hos en del subjukt: att de varit *i slånd att läsa slutna bref*.

Flera sådana fall berättas af dr Cullerre. Och Psykologiska sällskapet i München företog för några år sedan i närvaro af bland andra den kände läkaren friherre von Schrenk-Notzing och baron Du Prel experiment med en särdeles känslig kvinnlig somnambul, hvarvid på densammas hufvud lades en för henne fullkomligt obekant bok med uppmaning att läsa en bestämd bok och en bestämd rad — något som korrekt utfördes.

Prof. S. P. Thompson visade i sin ofvan citerade föreläsningsserie "Light visible and invisible" en fotografi af ett försegladt bref, å hvilken fotografi kunde läsas brefvets innehåll. Denna fotografi hade erhållits med tillhjälp af Röntgensstrålar. Betänker man den ytterliga stegring af sinnesförmögenheterna, — särskildt synsinnet — hvilket åger rum i vissa fall af somnambulism, så är man berättigad att säga: om den mänskliga nåthinnan — eller hjärnans synnerver på annan väg än genom nåthinnan — under vissa tillstånd

uppfatta hvad det fotografiska objektivet är känsligt för, så är detta visserligen högeligen märkvärdigt men icke något otroligt eller emot naturlagarna stridande.

* * *

Jag vill här anföra ett meddelande ur Society för Psychical Researches' handlingar, angående den förmåga somliga personer tyckas besitta att — utan att befinna sig i somnambult tillstånd — se det annars osynliga ljus som beledsagar de elektromagnetiska fenomenen.

“De för dessa experiment nödiga betingelserna“, yttras det i redogörelsen, “hade sällskapet i rikligt mått redan på förhand gifna i sina egna lokaler. Ett af rummen var så inredt, att det, om man så ville, kunde bli fullständigt mörkt. Äfven efter timslångt vistande därinne kunde ej det ringaste ljusskimmer utifrån förmärkas. En väldig elektromagnet var uppställd i midten af rummet på ett tungt underlag af trä. Trådar ledde från magneten till en commutator (in- och afledare af strömmar) i ett annat rum, och därifrån till ett stort Smee'skt batteri i förhallen. Commutatorn arbetade fullkomligt ljudlöst, och de herrar, som handhade den i det angränsande rummet, kunde genom det åtskiljande förhänget höra allt hvad som försiggick i mörkret och antecknade det noggrant.

Här befunno sig tre personer: hr Sidney Bird, hr G. A. Smith och en gosse, Fred Wells, hvilka alla, oberoende af hvarandra och vid olika tillfällen, genast varseblefvo när elektromagnetens försattes i eller ånyo ur verksamhet. De omsorgsfullaste försiktighetsmått uttänktes, för att förebygga ett tillfälligt sammanträffande eller ett afsiktligt bedrägeri, liksom

för att hindra alla vanliga sinnesförmåelser, genom hvilka strömmens in- och afledning kunnat observeras.

I det mörka rummet urskilde dessa tre observatörer magnetisationsögonblicket genom *ett plötsligt uppflammande sken öfver magnetens poler.*

Med en af dessa observatörer anställdes en oafbruten följd af experiment, hvilka räckte i mera än en timme, *hvarunder strömmen oförberedt in- och afleddes 14 gånger.* I hvarje fall kom utropet: "Nu ser jag det!" faktiskt samtidigt med strömmens inledande. Den längsta mellantiden mellan ströminledningen och utropet var fem sekunder, vid hvilket tillfälle observatorns uppmärksamhet afledts för ett ögonblick, något som tillräckligt förklarar ett dröjsmål på så få sekunder."

* * *

Jag nämnde nyss, att de N-strålar hjärnan vid tänkande utsänder kunna påverka kalciumsulfat till att fosforescera och att sålunda en rent psykisk verksamhet kan åstadkomma direkta, synbara, fysiska resultat, visserligen icke utan förmedling af kroppen, eftersom hjärnan också är en del af kroppen, men dock utan förmedling af de vanliga verktyg som användas till att utföra hjärnans befallningar, när det gäller handling på det fysiska planet. Man har flera konstaterade exempel på att denna utstrålning från tankens verkstad äfven kan direkt påverka fotografiplåtar.

En bland de mest vittnesgilla af de personer som konstaterat detta är den ryktbare upptäckaren Thomas Alva Edison, hvars geniala och tränade tanke- och iakttagelseförmåga borga för att hans experiment äro tillförlitliga. Han hade hört talas om "tankefotografier" och ville själf undersöka saken. Han tillsade en person, som ansågs som ett lämpligt subjekt, att under en

minuts tid på det mest intensiva sätt tänka på ett mynt, allt under det han fixerade en fotografplåt, insatt i en apparat med öppet objektiv. Den bild, som erhöles, visade en cirkelrund linie af ett dollarmynts storlek.

Men dessa etervibrationer ha också, liksom de elektriska vågor som Hertz konstaterade och Marconi praktiskt utnyttjade, förmågan att kunna fortplantas i rymden och utöfva påverkan på betydliga afstånd.

Två rumäniska vetenskapsmän, dr Istrati och professor Hasdeu öfverenskommo att göra ett försök med att låta tanken på afstånd påverka det fotografiska objektivet. Den förstnämnde, som befann sig i Campana, en ort belägen tre hundra kilometer från Bukarest, koncentrerade en afton sina tankar på att han ville visa sig i den fotografiska apparat som prof. Hasdeu i Bukarest — efter hvad han visste — hade uppställt bredvid sin bädd. Vid uppvaknandet ihågkom dr I. att han drömt, att han verkligen stått framför prof. H:s apparat. Han nedskref berättelsen härom och sände den till en vän i Bukarest, som strax begaf sig till prof. H. Denne befanns just sysselsatt med att framkalla en plåt, på hvilken syntes dr I:s profil.

I ett arbete af dr Baraduc "L'âme humaine" finnas afbildade ett vanligt fotografiporträtt taget af dr Istrati och det genom psykisk fjärrverkan åstadkomna. Likheten emellan de båda bilderna är omisskännlig, men egendomligt är att på den å psykisk väg åstadkomna bilden är det karaktäristiska i ansiktet långt skarpare utprägladt.

Samma dr Baraduc har i sitt ofvan nämnda arbete ett stort antal synnerligen märkliga bilder af de ljusstrålningar som från människan utgå vid olika själs-tillstånd.

Dr Baraduc har, skrifver han själf, fått impulsen

till dessa sina undersökningar af den ryske forskaren Iodko, som fotograferat i fullständigt mörker de elektriska utströmningarna från en elektriserad persons händer. De vibrationer dr. B. på sina särskildt beredda, utomordentligt känsliga plåtar uppfångar äro likväl icke identiska med de elektriska, hvilket dr. B. visar genom att bredvid hvarandra afbilda fotografier tagna enligt Iodkos system och enligt hans eget.

På dr B:s fotografier visa sig ljusföreteelserna än som strålar, än som ljusknippen, som klotblixtar, som pärlregn, som ljusa skyar.

Dessa dr B:s fotografier utgöra synnerligen beaktansvärda vittnesbörd om den äfven rent *fysiska realiteten* af våra tankar och våra känslor. —

Ett mycket egendomligt fenomen som understundom blifvit iakttaget hos somnambuler är *förändringen i kroppsvikt*.

De flesta af oss ha troligen någon gång undrat öfver det som plägar berättas i historiska arbeten: att man under de medeltida trolldomsprocessernas tid plägade använda som det afgörande profvet att kasta den misstänkta i vattnet; flöt hon, så var hon en häxa; började hon sjunka, så var hon oskyldig.

Att detta prof användes berättas i så mångtaliga urkunder, att det ej kan vara något tvifvel om att man verkligen allmänt brukat denna metod för att utröna de arma kvinnornas brottslighet.

Men, spørjer man sig ovillkorligen, hur kunde man alltjämt fortsätta med att använda en sådan metod, som ju borde resultera i att alla befunnes oskyldiga? Då den anklagade visste att hålet blef följderna om hon flöt, skulle hon naturligtvis icke vilja hålla sig uppe, ock det är ju en känd sak att *vill* en människa sjunka i vatten, så nog kan hon det — för så vidt hon ej

besitter en ovanlig fetma, hvilken dock enligt all tradition inte tyckes ha utmärkt häxorna.

Genom det af nutida forskare konstaterade förhållandet att vissa somnambuler förlora i kroppsvikt, får man ett svar på denna i kulturhistoriskt hänseende så intressanta fråga.

Det är all sannolikhet för att en stor del af de kvinnor, som anklagades för trolldom voro somnambuler — oftast kanske offer för en af ofrivillig autohypnos framkallad somnambulism. Det är mycket troligt att förskräckelsen och äfven kanske själfva nedkastandet i vattnet hos dem framkallade det somnambula tillståndet. Stundom var det kanske redan förut framkalladt genom tortyr. Jag påminner om de fall jag här ofvan anför, som visa att också plågor tyckas kunna framkalla somnambulism. Man kan då förklara både det förhållandet att de flöto och det att de — medvetlösa som de voro — icke ens gjorde några försök att sjunka.

Det finnes somnambuler som ännu efter uppvaknandet själfva hafva en känsla af att vara lättare än vanligt. Jag har hört en somnambul säga strax efter uppvaknandet ur sömnen, att hon hade "svårt för att gå", hon kände det som om foten knappast kunde trampa ned i marken.

En företeelse, som på visst sätt är likartad härmed, är den förmåga somliga personer visat sig besitta att efter behag *göra sig tunga*. Många torde ännu påminna sig den unga dam af späd kroppsbyggnad, som för omkring ett decennium sedan reste omkring och förvånade världen genom att trotsa de starkaste män att lyfta henne så mycket som en centimeter från golvet. Det var icke endast atleter som antogo utmaningen och sträfvade — ehuru förgäfvdes — att lyfta den lilla missen; äfven lärda och skarpsinniga män

ansträngde sig att utfundera hvori "knepet" låg, men med lika litet resultat. De kunde blott konstatera, att när den unga damen *icke* ville det, kunde ingen rubba henne från marken, medan hon blott behöfde förklara "Nu kan jag lyftas", för att hon skulle befinnas vara hvad hon såg ut att vara: en mycket lätt liten varelse.

Helt nyligen har en man uppträdt, hvilken tagit till nom-de-guerre "Anti-Hercules" och äfvenledes reser omkring och visar sig, gäckande både de starke männens styrka och de vise männens vishet.

Det som gör att flertalet finner dessa saker så orimliga och — trots alla intyg och alla resultatlösa försök att visa saken vara humbug, — ej vill sätta tro till en sådan slags förmåga, det är det, att för de flestas föreställning en kropps vikt är liktydig med dess massa eller täthet.

Men om än dessa två saker vanligen stå i ett visst förhållande till hvarandra, så äro de dock icke identiska.

En kropps vikt, det är graden af den attraktion jorden utöfvar på densamma.

Att en psykisk akt — t. ex. en viljeansträngning — kan, under vissa förhållanden och hos vissa individer, utöfva inflytande på denna attraktion — öka den eller minska den —, det är icke i sig själf mera otänkbart än det att en människa genom sin vilja kan, medelst sin magnetiska utströmning, utöfva attraktion på magnetnålen, komma den att deviera — något som bevisligen skett.

Det förekommer fall där kroppens vikt — eller dess känslighet för jordens attraktion — minskats till den grad att kroppen setts sväfva ett stycke från marken.

Det finns åtskilliga af många vittnen bestyrkta intyg om att på den kände amerikanaren Hume iakttagits

detta slags fenomen. Och det är likaledes af många bevitnadt, att indiska yoghi, som låtit småningom borttaga de korslagda käppar på hvilka de suttit, sedan förblifvit sittande i samma ställning, sväfvande i luften utan stöd.

Om några af forntidens ryktbara män förtäljas liknande ting. Sålunda berättar kejsar Julianus, att han af sin lärare, hvilken varit lärjunge till Jamblikus, hört att denne svärmiskt fromme nyplatoniker ofta, när han var försänkt i bön, sågs höja sig från marken och sväfva fritt i luften.

* * *

Ett vittnesbörd om de psykiska krafter som kunna uppväckas och komma till synes hos en människa, som är försänkt i trance eller af en magnetisör försatts i somnambult tillstånd, finner man i de intressanta fall af *minnesförstärkning* som därunder förekomma. En ganska känd historia är den om en tjänstflicka, som i somnambult tillstånd började tala hebreiska och som befanns några år förut ha varit i tjänst hos en präst, hvilken plägat gå och läsa hebreiska högt för sig själf. Det finnes inom den rikhaltiga litteratur som behandlar de hypnotiska fenomenen icke få sådana exempel meddelade, utvisande huru ljud som länge legat så att säga och slumrat i dolda själschakt plötsligt kallas i dagen i det somnambula tillståndet.

Ett beaktansvärdt exempel på en skarpblick som är halft psykisk, halft fysisk, visa en del somnambuler genom sin förmåga att vid beröring af en människa så väl känna och uppfatta hennes fysiska tillstånd, att de kunna säga på hvad sätt hon är sjuk. Hos somliga subjekt yttrar sig detta mer som en *känsla*. Liksom

en reumatisk person känner den luftens ökade fukthalt som alls icke observeras af en frisk människa, så uppfattar subjektets känsliga nervsystem de sjukliga förändringarna i konstitutionen hos den människa hon berör. Hos andra somnambuler åter ter sig denna diagnostiseringsinstinkt såsom ett verkligt seende. De säga sig se in i organismen och beskrifva de sjukliga förändringarna i densamma. ¹⁾

Det finns i Tyskland läkare som använda somnambuler till att hjälpa dem vid diagnostiseringen af svåra fall. Och den ryktbare franske magnetisören baron Du Potet hjälpte många sjuka på detta sätt.

* * *

När man, såsom ej sällan händer, hör hypnotisk behandling betecknas som något hvilket medför psykiska faror, så är det vanligen för hypnotisörens förment oinskränkta välde öfver subjektets vilja och tankelif äfven under det vakna tillståndet som man yttrar sin oro. Och det är otvifvelaktigt motviljan för att blifva "slaf af en annans vilja", som afhåller många från att anlita en läkemetod, hvilken dock ofta visar sig så högeligen effektiv.

Denna farhåga är emellertid ganska obefogad.

En hypnotisör som har ansvarskänsla och aktning för människovärdet, ger icke under sömnen suggestioner, hvilka sträcka sin verkan in i det vakna till-

¹⁾ Prof. Beaunis som annars i första upplagan af sitt förut citerade arbete säger sig icke ha någon erfarenhet af något slags clairvoyans, yttrar dock: »När man sätter ett subjekt i rapport med en sjuk person, som han icke känner, händer det stundom och *alltför ofta* för att det skulle bero på en slump, att subjektet säger hvilken kroppsdel hos den sjuke som är angripen. Vissa somnambuler hafva synts mig anmärkningsvärda i detta hänseende.»

ståndet utan att ha subjektets tillåtelse därtill. Och ehuru somliga människor hafva ett slags vidskeplig, förskräckt föreställning om att man måste, ifall man blifvit hypnotiserad några gånger, lyda hypnotisören äfven som vaken och äfven om hans vilja ej uttalas i ord, så är det i själfva verket mycket få personer som äro så känsliga att de lyda en annans *outtalade* vilja. Och äfven dessa bli vanligen ej i stånd därtill förrän efter lång träning. För öfrigt blir säkerligen ingen det som ej endera har en mycket svag vilja eller också af något skäl — t. ex. tillgifvenhet för magnetisören eller egen önskan att vara med om ett dylikt experiment — gärna *vill* lyda de suggestioner som kunna gifvas. Att känna motvilja för att passivt lyda hypnotisörens suggestioner innebär i de allra flesta fall en säker garanti för att man icke hotas af den eventualiteten.

För öfrigt är det ett stort misstag att tro, att i allmänhet ens vilja blir försvagad därigenom att man låter sig magnetiskt behandlas. Den svaghet i viljan som flertalet människor gifva så bedröfliga prof på, beror i de flesta fall på oförmåga att samla sina tankar och sin vilja om en uppgift. Men det första man måste lära sig, om man skall kunna hypnotiseras, är att koncentrera sin uppmärksamhet och behärska de tankar som så gärna vilja fladdra omkring åt alla håll.

En förståndigt ledd hypnotisk behandling bör kunna lära 'en patient, som har något af intelligens och viljestyrka, att i ganska hög grad behärska sin egen kropp och öfvervinna en del sjukdomssymtom och smärteförnimmelser, för hvilka de flesta handlöst gifva vika.

Människans makt att med sin egen vilja kufva sjukdomar och smärtor kan hos somliga individer visa sig förvånande stor.

Det berättas att Pompejus, på besök hos en stoisk filosof, som för tillfället låg sjuk i svåra giktplågor, framkastade en något ironisk påminnelse om att stoicismen ju lärde, att människoviljan bör kunna behärska hvarje smärta.

— Det kan den också, svarade filosofen.

Och med en oerhörd viljeanstängning betvang han sin sjukdom och reste sig upp — plågfri.

* * *

I begynnelsen af detta kapitel yttrade jag den åsikten, att under sömnen anden och de högre själsförmögenheterna lämna kroppen. Det kan tyckas som om hvad jag här anfört angående den magnetiska sömnen talade emot en sådan förmodan, i det nämligen en betydande psykisk kraft ju därunder ibland utvecklas.

Men denna psykiska kraft dirigeras af magnetisörens vilja. Spontaniteten saknas hos den sofvande. Såsom prof. Beaunis anmärker, svara somnambuler vanligen, när man frågar dem hvad de tänka på: "På ingenting". Och, ehuru drömbilder ibland förekomma, är det vanliga dock, att subjekten icke se någonting — utom att det "blir ljust omkring dem", — ett fenomen som, enligt min tanke, bör tydas så att deras ögon bli känsliga för ljusstrålar som vid dagsmedvetandet icke uppfattas, bland annat för det ljussken som utgår från magnetisören.

Det är i regel först genom magnetisörens suggestion som bilder och tankar framkallas hos den sofvande. En impuls från magnetisörens vilja kommer honom att se, att tala, att — i inbillningen — handla. Själva jagmedvetandet kan hos den hypnotiserade borttagas. Han kan i enlighet med hypnotisörens suggestion känna sig och uppföra sig ena stunden som en åldring,

den andra som ett barn, ena stunden som en fältherre, den andra som en ung flicka.

Förklaringen till denna passivitet, till denna viljelöshet ligger enligt mångas uppfattning i ett slags hvila eller rent af förlamning af de högre själsförmögenheterna.

Enligt min mening måste man dock vid studiet af den djupaste somnambulismen — hvilken jag härnedan skall närmare beröra — komma till en annan uppfattning: nämligen att här är fråga om en andens frånvaro, under hvilken de jämförelsevis lägre själsförmögenheterna utan större motstånd¹⁾ böja sig för en främmande vilja.

¹⁾ Ett visst motstånd mot hypnotisörens vilja göra somnambulerna stundom — såsom Beaunis m. fl. meddela exempel på och såsom jag själf haft erfarenhet af —, men någon längre stund kunna de icke motstå hans bestämdt uttryckta vilja.

3. *Telepati och clairvoyance.*

Professor Beaunis, som i första upplagan af sitt arbete "Le somnambulisme provoqué", säger sig icke ha haft någon erfarenhet af att outtalade suggestioner blifvit realiserade, meddelar i den andra, år 1886 utkomna upplagan, att han nu — till sin egen förvåning — haft framgång med ett par experiment i den vägen, hvarjämte han också är i tillfälle att meddela ett par af hans kollega dr Liébeault nyligen gjorda erfarenheter af samma slag.

Dessa båda vetenskapsmäns stora anseende och det synnerligen väl kontrollerade i dessa fall gör att jag anser det vara skäl att här in extenso meddela redogörelse för dem.

"Subjektet var", skrifver Beaunis, i fråga om ett af dessa experiment, "en ung man, god somnambul, med frisk konstitution, något blyg till sin natur. Han var i sällskap med sin kusin, en ung kvinna, som gick hos dr Liébeault och behandlades för nervattacker.

M. Liébeault söfver subjektet och säger till honom under sömnen:

— Vid ert uppvaknande skall ni utföra hvad de närvarande i sina tankar befalla er att göra.

Därpå skrifver jag med blyerts på en pappersslapp dessa ord: 'Kyssa sin kusin' och visar papperet för dr Liébeault och de öfriga närvarande, i det jag anbefaller dem att läsa endast med ögonen och icke ens genom någon läpparnas rörelse antyda ett enda af de skrifna orden. Och jag tillägger: 'Vid hans uppvaknande skola ni starkt tänka på det han har att göra, men utan att säga något och utan att ge minsta tecken som kan antyda hvad det är fråga om.'

Därpå väckes subjektet, och vi afvakta alla resultatet.

Några ögonblick efter uppvaknandet se vi honom skratta och gömma sitt ansikte i händerna. På detta sätt håller han på en stund utan att något annat resultat förspörjes.

Jag frågar honom:

- Hvad är det åt er?
- Ingenting.
- Hvad tänker ni på?

Intet svar.

— Ni vet, säger jag, att ni bör göra någonting, som vi tänka på. Om ni inte vill göra det, så säg oss åtminstone hvad ni tänker på.

— Nej.

— Om ni inte vill säga det högt, så hviska det till mig.

Och jag böjer mig emot honom.

— Att kyssa min kusin, hviskar han till mig.

Sedan nu isen var bruten, utförde han också suggestionen."

Dr Liébeault utförde sina experiment tillsammans med en författare, hr de Guaita, och — liksom prof. Beaunis — i närvaro af ett större antal kontrollerande personer. Här är redogörelsen för dem.

1:o. Fröken Louise L. blef, medan hon var försänkt i magnetisk sömn, underrättad om att hon borde svara på en fråga, som man *i tankarna* skulle ställa till henne, utan att yttra ett ord eller göra något tecken. Dr Liébeault koncentrerade, med handen på subjektets panna, hela sin uppmärksamhet på frågan. "När blir ni frisk?" Plötsligt rörde sig subjektets läppar. "Snart", hviskade hon tydligt. Hon uppmanades därpå att inför alla de närvarande upprepa den fråga som hon intuitivt uppfattat. Hon upprepade den med samma ordalag som den formulerats i experimentatörens tanke.

2:o, M. de Guaita, som blifvit försatt i rapport med den magnetiserade, ställde i tankarna till henne frågan: "Kommer ni tillbaka nästa vecka?" — "Kanhända", ljöd subjektets svar. Men då hon uppmanades att meddela de närvarande hvilken fråga som ställts till henne, sade hon: "Ni frågade mig, om *ni* skulle komma tillbaka nästa vecka." Detta misstag på ett ord i frasen är rätt betecknande. Man skulle kunna säga att den unga flickan stapplat, då hon läste i magnetisörens hjärna.

3:o. Dr Liébeault skref på ett kort — för att ingen antydning om den tillämnade suggestionen skulle bli uttalad ens hviskande —: "Då fröken L. vaknar, skall hon se sin svarta hatt förvandlad till en röd hatt." Kortet sändes omkring till alla de närvarande, hvarpå hrr Liébeault och de Guaita under tystnad lade sina händer på subjektets panna, i det de i tankarna formulerade den öfverenskomna frasen. Därpå väcktes den unga flickan och underrättades om att hon skulle i rummet se något ovanligt. Utan tvekan

fäste hon genast sin blick på hatten och brast ut i skratt.

Det var inte hennes hatt, utropade hon, hon ville inte ha den. Den hade ju visserligen samma form — — — Men nu hade detta skämt räckt länge nog, nu måste man ge henne igen hennes egen hatt.

— Men hvad ser ni för förändring på hatten?

— Det vet ni mycket väl, ni har väl ögon lik-som jag!

— Men säg det i alla fall!

Man måste hålla på mycket länge innan hon ville säga på hvad sätt hennes hatt var förändrad; hon trodde att man med dessa frågor blott gjorde narr af henne.

Slutligen sade hon:

— Det ser ni väl, att den är alldeles röd!

Då hon vägrade att taga hatten, måste man göra slut på hallucinationen, genom att försäkra henne att den skulle återfå sin förra färg. Dr Liébeault blåste på hatten, och sedan den nu i hennes ögon åter blifvit förvandlad, samtyckte hon till att taga den.“

Troligen skola många — med anslutning till en modern teori för tydande af de s. k. tankeläsnings-fenomenen — vilja söka förklaringen till de resultat dessa experiment gifvit i ofrivilliga och omedvetna rörelser af talorganen hos de personer som gäfvo de tysta suggestionerna — helt svaga rörelser, som emel-lertid under det somnambula tillståndets ytterligt ökade känslighet kunde bli förnimbara för subjektet. För att visa att en sådan förklaring icke härvidlag kan vara den riktiga, vill jag anföra ännu ett af prof. Beaunis' experiment, ett som han själf betecknar som till en viss grad misslyckadt men som just i nämnda afseende är mer belysande än något annat.

Man hade söft ett subjekt — en ung flicka — och

under sömnen tillsagt henne, att hon vid uppvaknandet skulle se det som de närvarande tänkte på. En af dem skref på ett papper som kringständes bland de närvarande: "Efter ert uppvaknande skall ni se dr Liébeault med svart hår."

(Dr Liébeaults hår och skägg voro grånade.)

Vid uppvaknandet började somnambulen skratta och förklarade på förfrågan om orsaken till sin munterhet, att hon tyckte dr Liébeault såg så lustig ut. Hon kunde först icke förklara hvad det var hos honom som såg besynnerligt ut, hon tyckte att han var förändrad men visste ej i hvad. Så sade hon efter en stund:

— Han har grått skägg!

Hon hade uppfattat den motsättning af det svarta håret och det gråa skägget, som man velat suggerera henne, men hon hade ej tillräckligt distinkt minne af dr L:s vanliga utseende för att ha klart för sig *hvad* det var som var förändradt: håret eller skägget.

Emellertid är det alldeles klart, att hade hon fått suggestionen på den så att säga *mekaniska* vägen: genom att uppfånga ofrivilliga muskelrörelser hos de kringstående, så hade hon icke kommit med sin anmärkning — som prof. Beaunis anser innebära ett halft misslyckande, i det den tycks röja att hon mera fäst sin uppmärksamhet vid skägget än vid håret. Detta visar emellertid att suggestionen på henne verkat på ett *realt*, icke på ett *formellt* sätt. Hvilken väg den tanke gått, som från de kringståendes hjärnor letat sig fram till hennes och där påverkat synorganen, det kunna vi på vetenskapens nuvarande ståndpunkt icke klargöra — men säkert är att den *icke* förmedlats genom några om än aldrig så svaga ljud.

Lika väl kontrollerade som dessa experiment voro några som år 1885 af ett par andra franska läkare

— hrr Gibert och Janet — företogos i afsikt att söka utröna möjligheten af suggestion på afstånd.

Vid dessa experiment vidtogos af kontrollkommittén de mest minutiösa försiktighetsmått. Sålunda drog man lott för att afgöra hvilken timma tankeöfverföringen skulle ske, och magnetisören blef ej förrän några minuter förut underrättad om *när* han skulle söfva sitt subjekt, som befann sig på en kilometers afstånd. Resultatet blef afgörande: magnetisören lyckades söfva subjektet på den tid som af kommittén bestämts och, — alltjämt på afstånd — ingifva henne suggestionen att genast begifva sig till magnetisörens bostad.

Tre år senare utförde den kände vetenskapsmannen professor Ch. Richet i Paris samma slags experiment med samma fullständigt lyckade resultat. ¹⁾

För några år sedan företog "Society for Psychical Researches" en hel serie experiment för att utröna möjligheten af tankeöfverföring, särskildt i fråga om att öfverföra *bilder*. En person tänkte intensivt på ett föremål, hvarpå subjektet — som *icke* befann sig i kroppslig beröring med den påverkande eller "agenten" — ritade den bild han såg framträda för sin inre syn.

För att visa huru noggrann kontrollen var, vill jag anföra en skildring af dem, meddelad i J. Dennikers "Thought-reading and the Society of Psychical Researches".

¹⁾ Om fall af suggestion på afstånd finnes också från äldre tider berättelser hvilka göra ett trovärdigt intryck. Så citerar dr Cullerre huru i midten på sjuttonde århundradet biskopen af Châlons med besvärjelser sökte utdrifva de onda andar af hvilka nunnorna i Auxonne vid denna tid ansågos besatta, hvarvid han visade sig kunna blott med sin tanke befalla de sjuka att infinna sig i hans bostad.

“Subjektet placeras med förbundna ögon i en af Sällskapet salonger framför ett bord, på hvilket ligga några pappersark och en blyertspenna. Bredvid honom sitter en medlem af sällskapet, som uppmärksamt iakt-tager honom för att förekomma hvarje möjlighet till fusk. En annan medlem af undersökningskommittén lämnar därpå salongen och ritar, inne i ett tillåst rum, någon figur.

Så inkallas “agenten” — den som skall suggerera teckningen —, och sedan dörren väl tillstängts, visas ritningen för honom. Därpå ledes han med förbundna ögon in i salongen och placeras *bakom* subjektet på ett afstånd af ungefär sexti centimeter.

Efter en kortare stunds intensiv själslig koncentration af “agenten”, fattar subjektet pennan och återger, under allmän tystnad, på det pappersark, som ligger framför honom, det “intryck” af en teckning som han emottagit.“

Af de experiment i denna väg sällskapet företog, lyckades i medeltal ett af fem. I den redogörelse för saken som sällskapet utgifvit finnas afbildningar af de ritningar — föreställande människor, djur, geometriska figurer, bokstäfver m. m. — som visades för “agenten” och där bredvid subjektets teckning. Öfverensstämmelsen är alltid tydlig, ofta förvånande stor.

Här är ett ganska intressant fall af tankeöfverföring åstadkommen under hypnotisk sömn, som blifvit mig meddeladt.

En af mig personligen känd psykisk forskare koncentrerade en gång, då han söft ett mycket känsligt subjekt, sin vilja på att hon skulle höra ett musikstycke som han själf just för tillfället “hade i öronen”, som man brukar säga. Han erinrade sig själf icke mer än första reprisen af detta stycke; efter det de tre, fyra minuter hvilka denna repris brukade taga att spela förgått,

började han tala till subjektet med afsikt att gifva detsamma nya suggestioner. Men subjektet genmålde tvärt: "Nej, afbryt mig inte, jag vill höra det här musikstycket till slut". Då magnetisören ett par minuter senare åter började tala, upprepade subjektet i bestämd ton sin anhållan att få vara i fred, tills hon hört hela musikstycket till slut. Hon var helt upptagen af denna under så pass lång tid som det brukade taga att spela stycket.

Naturligtvis fanns i magnetisörens minne *undermedvetet* äfven den senare delen af detta musikstycke, eftersom han åtminstone *en* gång hört det hela. Men det är ganska egendomligt att detta i det undermedvetna slumrande minne — hvilket magnetisören ej kunde hos sig själf uppkalla i dagsmedvetandet — kunde hos subjektet framkalla dessa tydliga hörsel-förnimmelser. Sakens egendomlighet ökas därigenom att subjektet i vaket tillstånd var en ytterst omusikalisk person.

Man brukar som bekant kalla den *telepati*, denna öfverföring på afstånd af en människas tankar till en annan. Dessa slags företeelser, hvilka många gånger konstaterats ¹⁾, bestridas dock alljämt af många — ehuru, det bör tilläggas, endast af personer som ej verkligen undersökt saken. Men då, såsom här ofvan

¹⁾ Jag tillåter mig hänvisa till den af hrr Gurney, Myers och Podmore utgifna »Phantasms of the Living», innehållande redogörelsen för 600 olika fall af telepati, hvilka blifvit meddelade »Society for Psychical Researches» och af detta sällskaps undersökningskommitté granskats, äfvensom till Flammarions verk »L'inconnu» i hvilket också anföras åtskilliga hundrata fall af liknande företeelser, som delgifvits förf. Visserligen äro icke alla dessa fall intygade — på så sätt att den, som haft den telepatiska förnimmelsen af t. ex. ett dödsfall, meddelat till andra uppgiften därom *innan* underrättelse ingått om själfva faktum — men en betydande del af dem ha dock detta slags intyg.

blifvit visadt, tankarna äga förmågan att utöfva materiell inverkan på oorganiska föremål — såsom fotografi-plåtar — måste det väl anses långt mindre osannolikt att de kunna inverka på lefvande organismer af en vida större sensibilitet. Om de N-strålar, som genom vårt tänkande utsändas, inverka på kalksulfatet och komma det att glimma till —, hvarför skulle de ej kunna påverka en annan människas hjärna och där tända en tankegnista?

För några år sedan framställde fysikern prof. Simony i Wien inför därvarande "Vetenskapliga samfund" en beaktansvärd teori angående telepatiens vetenskapliga förklaring; jag meddelar här ett utdrag ur det sedermera tryckta föredraget.

Prof. S. börjar med att anföra ett experiment med tvenne ihåliga kulor, båda nedsänkta i vatten på några meters afstånd från hvarandra och fyllda med klorkväfve, — ett synnerligen explosivt ämne. *Så snart man på ett eller annat sätt bringar klorkväfvet i den ena kulan till explosion, exploderar i samma ögonblick innehållet i den andra, oberörda kulan.*

"De karaktäristiska intermolekylära etersvängningarna af det exploderande klorkväfvet öfvergå till vattnets intermolekylära eter och försätta denna i de för honom egendomliga svängningarna, hvilka enligt de kända fysikaliska lagarna fortplanta sig till den andra kulan, där de undergå en återtransformering och därigenom bringa klorkväfvets intermolekylära eter i den andra kulan till de svängningar som framkalla explosionen.

Sådana fall af *liktidigt* framträdande af *samma* verkningar i *lika* kroppar, som befinna sig under *lika* förhållanden, kunna ofta iakttagas. Vi påminna t. ex. om det kända taskspelarkonststycket att få *tvenne* på samma ton stämda glas att springa sönder genom att

högt sjunga in i *ett* af dem den ton glasen själfva gifva ifrån sig vid bristandet.

För att anföra ett annat exempel har man redan ofta gjort den iakttagelsen, att vid explosioner af krutkvarnar eller bomullskrutfabriker andra liknande etablissement, som ej ligga alltför aflägsset, samtidigt springa i luften utan synbar orsak.

Men ej endast lätt disassocierande ämnen som krut eller klorkväfve visa ett dylikt sympatiskt förhållande; man kan iakttaga sådant äfven på metaller, trä och andra ämnen.

Ett intressant exempel i detta hänseende anför Goethe:

'Två systrar hade erhållit hvar sitt enkla träbord, hvilka snickaren hade förfärdigat af ett och samma träd. De båda damerna bodde flera mil från hvarandra. En dag var det främmande hos den äldre systemen och man drack kaffe för öppna dörrar, då det omtalade bordet, som stod i ett hörn af rummet, lät höra en skarp knall. Det hade spruckit i midten. Naturligtvis skulle man ej fäst någon vidare vikt vid denna händelse, om man ej sedermera fått veta att det samtidigt hade brunnit hos den yngre systemen och tvillingbordet därvid remnat med en skarp knall.'

Med anslutning till detta slags företeelser framställer prof. S. sin hypotes om telepatin såsom orsakad af de elektriska strömningar, hvilka vid tänkandet uppstå i hjärnan.

"Vi veta att, enligt den nutida fysikens uppfattning, elektriciteten endast är en bestämd rörelseform för etern. Det tyckes således ingalunda ologiskt att i dessa elektriska strömningar i hjärnan se en källa till etersvängningar, hvilka vidare utbreda sig genom luften och först då åter omsättas i den första formen

af energi, när de komma i beröring med ett organ analogt med det hvilket de ha att tacka för sitt ursprung.“

* * *

Såsom framgår af ofvanstående, har jag sökt att så långt det varit möjligt påvisa sammanhanget emellan de egendomliga psykiska fenomen, som under den magnetiska sömnen uppenbara sig, och de hittills af vetenskapen uppdagade naturlagarna. Man kan visserligen icke säga att en somnambuls förmåga att läsa i en tillsluten bok *förklaras* genom upptäckterna af att N-strålar utgå från hjärnan och X-strålar genomtränga föremål som ansetts som ogenomskinliga. Men man skymtar dock onekligen en analogi i dessa företeelser. Och antydda clairvoyans blir icke längre ett enstaka och helt obegripligt faktum, som tyckes stå i strid med alla naturlagar; det blir i stället en länk till i den underbara sammanhangskedjan som förbinder de psykiska krafterna med de fysikaliska.

Men med den bästa vilja att till företeelser på detta område söka förklaring i kända och erkända vetenskapliga teorier, finner man dock, ifall man, ärligt och ihärdigt sökande, framgår på dessa forskningsars väg, fakta, till hvilka man icke finner analogier i några hittills kända naturlagar.

Jag vill anföra ett par exempel på denna förmåga — exempel, hvilka blifvit mig meddelade af en fullt trovärdig person och hvilka ej förr varit offentliggjorda.

En person, som jag här betecknar med initialerna G. V. skref en gång, medan hon befann sig utomlands, till en vän, bosatt på landet i Sverige, och begärde af henne några viktiga upplysningar, som borde sändas

med omgående. Den dag då de motsedda upplysningarna borde hunnit fram, anlände emellertid intet bref. Dagarna gingo; till slut hade en vecka förgått under fåfång och orolig väntan på det viktiga brevet. Uppfylld af oro, beslöt G. V., att gå i trance — något hon förut åtskilliga gånger gjort.

Hon fann sig nästan omedelbart förflyttad till ett litet rum med ett mycket torftigt utseende, ett rum som hon aldrig i verkligheten sett; i ett hörn stod en byrå, där en af lådorna stod halfutdragen. I denna låda låg ett bref, adresserat till henne själf med vännens välkända handstil.

Brevet är skrivet, men har på något sätt ej blifvit afsändt, tänkte hon. Hon kände sig tveksam om hvad hon skulle göra. Så gick hon till en ryktbar clairvoyante, som fanns i den stad där hon för tillfället vistades.

— Ni oroar er för något, madame, sade denna. Jag ser hvad det är — ni är orolig för ett bref. Det är skrivet men har icke blifvit afsändt.

G. V. — som nu kände sig än mera viss om saken — telegraferade hem till sin vän: Brevet ej afsändt.

Vännen mottog telegrammet, läste det med förvåning. Hon började tänka efter. Hon hade själf rest in till närmaste stad för att lämna brevet på posten. Men där hade hon först gått att hälsa på sin gamla amma. I hennes lilla rum hade hon suttit en stund och pratat, så hade hon märkt att klockan var mycket, att hon strax måste resa hem; hon hade gett brevet till den gamla och bedt henne genast gå till posten därmed...

Hon sade till om sin vagn, åkte direkte in till staden, trädde in hos sin gamla amma och frågade om hon riktigt lämnat af det där brevet.

Gumman fick ett ängsligt uttryck, reste sig, gick till byrån, drog ut en låda . . .

— Ack, jag kom att lägga det där, och så glömde jag alldeles bort det.

Till samma dam kom en dag, när hon var blott ett barn om åtta, tio år, en af jungfrurna och sade: "Den stackars Marie, hon gråter så förskräckligt, hon har förlorat en silfversked och kan omöjligt hitta den." Barnet gick till den förgråtna husjungfrun, och sade till henne: "Tänk efter hvar du såg teskeden sist, tänk riktigt noga efter."

Marie tänkte efter.

"Jo, sist jag såg den, det var väl när jag diskade den för ett par dar se'n."

G. V. fattade stadigt tag om hennes handlofve och uppmanade henne att ihärdigt tänka på skeden och på det ögonblick hon sist såg den.

Efter en stund sade G. V.:

"Skeden fastnade i ett hål i disktrasan och följde med denna, när du kastade bort den. Men skeden ligger ännu kvar i tunnan där den kastades; den ligger nere på botten."

Marie letade efter silfverskeden på angifvet ställe och fann den.

Ett annat rätt egendomligt fall af detta slags clairvoyance kan jag berätta efter meddelande af en forskare på det psykiska området, hr T. M.

En yngling, som skulle taga sin studentexamen och var synnerligen orolig för en af de förestående skrifningarna, frågade en ung dam han kände, som var en synnerligt begåfvad clairvoyante, om hon icke skulle vilja hjälpa honom genom att taga reda på hvilka ämnena för skrifningarna skulle blifva. Den

unga damen, som i allmänhet ej öfvergick i det somnambula tillståndet annat än under hr T. M:s inflytande, kom till denne och bad honom söfva henne. T. M. var i början ovillig, då saken ju icke kunde betraktas som fullt hederlig, men den unga damen föreställde honom huru förtviflad den unge mannen skulle bli, om han ej lyckades gå igenom i sin examen. Hon förklarade att det var verkligen en viktig sak för honom, men att, då han hade särskildt svårt för ett af ämnena, var det mycket möjligt att han skulle bli kuggad — något som han i all framtid skulle komma lida men af.

Hr T. M. lät sig bevekas. Han söfde den unga damen och tillsade henne att begifva sig till den plats där ett försegladt konvolut låg, i hvilket funnos upptecknade ämnena för årets studentskrifningar.

Den sofvande befann sig snart i rummet, såg katedern där konvolutet låg, läste konvolutets innehåll. När den unge mannen gick upp i skrifningarna, fann han att clairvoyanten läst rätt.

Detta rätt intressanta fall skulle kunna styrkas med vittnesintyg, — om icke af lätt begripliga skäl alla de tre personer som varit med om denna lilla historia — och i synnerhet den unge mannen — ingalunda äro hågade att träda fram och vittna.

Beaktansvärdt är att i det andra af de här berättade fallen, där det är fråga om att taga reda på något för en annans räkning, själen söker få ett slags ledning på sin irrfärd genom att stöda sig vid den hjälpsökandes egen ifriga tanke.

Ur min egen erfarenhet vill jag meddela följande fall:

Jag tillsade en somnambul, en helt ung flicka, hvilken förut visat prof på clairvoyance, att försöka se en person som jag ej på länge träffat och i fråga

om hvilken jag ej visste hvar han för tillfället befann sig.

Jag tillsade subjektet, att hon skulle se honom, på den plats där han nu var.

Flickan såg honom nästan genast. Hon såg honom ombord på ett stort skepp, som tycktes färdigt att löpa ut ur hamnen till en stad. Hvad det var för en stad kunde subjektet icke säga, men hon såg på stranden en skara människor som vinkade och svängde med näsdukar åt de bortfarande. I skeppets akter blåste en flagg, som hon beskref för mig; hon visste ej hvad för land den tillhörde, men jag kände på beskrifningen igen den.

Hon såg den stora ångaren glida ut på hafvet, såg solen skina öfver blanka böljor, såg människorna röra sig af och an på däck, pratande och skrattande. Efter en liten stund såg hon skeppet så långt ute på hafvet, att land ej skönjdes.

Efter ytterligare en liten stund började det blåsa upp till oväder. Himmelen mulnade. Snart rädde full storm. Passagerarna flydde bleka och förskräckta från däck, vinden tjöt i tackel och tåg, vågorna kommo rullande så höga som hus, och fartyget krängde svårt. Hon skildrade med stor åskådlighet, ehuru med barnsliga ord och uttryck. Allt emellanåt fängslades hennes uppmärksamhet af små scener af rädsla, af sjösjuka. Hon såg huru somliga bland passagerarna sökte i det längsta hålla sig kvar uppe på däck, gående af och an, men hur till slut alla af den fruktansvärda stormen tvungos ned under däck.

Det var underligt att iakttaga hur förskräckt flickan var, hur hennes händer blefvo kalla och hennes andedräkt flämtande.

Jag frågade henne: Känns det som du vore ombord på ångbåten?

— Ja.

Jag sade lugnande: Det är icke farligt. Och jag fattade hennes hand. Hon grep krampaktigt tag i densamma, liksom för att hålla sig fast.

Ibland låg hon tyst en stund, och sade så med tydlig ångest i stämman: Nu kommer en så förfärligt stor våg!

Men efter en stund började ovädret stillas. Efter ytterligare några minuter såg hon skeppet glida in i en hamn och dess passagerare gå i land.

Det icke minst egendomliga i hela denna syn var att få en hel oceanresa koncentrerad på en knapp timmes tid.

Om flickans själ för tio minuter sedan genom en sällsam förflyttning varit närvarande vid en storm långt ute på hafvet — om hon sålunda nyss bevittnat stormen ute på oceanen, då kunde ju icke fartyget nu — tio minuter senare — ha hunnit i hamn. Eller var hela resan nyss avslutad, och upptog barnets inre syn de ännu i luften kvardallrande bilderna däraf? Liksom vårt öga uppfångar ljusstrålar från stjärnor, som längesedan slocknat?

Någon tid efteråt fick jag veta, att ifrågavarande person verkligen denna dag just avslutat en resa öfver oceanen, under hvilken en svår storm rasat, hvarvid de scener somnambulen sett utspelas ägt rum.

Jag bör tillägga, att jag icke hade minsta anledning att antaga, att denna person var ute på en sjöresa eller att han öfver hufvud var ute och reste.

* * *

Ett slags clairvoyance af särskild art är den s. k. *psykometrien* — en konst som, redan förut anad af några forskare, först af hrr Buchanan och Denton —

den förre professor i fysiologi och antropologi i New-york, den senare professor i geologi i Boston, — blifvit grundligt studerad.

Det var genom en händelse som professor Denton, — hvilken förut ställt sig afgjordt skeptisk gent emot alla slags företeelser af clairvoyance och telepati, — kom underfund med att såväl han själf som hans hustru och hans tioåriga son ägde förmågan att — genom att hålla ett okänt, i papper inlagdt föremål i handen och förhålla sig passivt mottagande — kunde af detta föremål emottaga bestämda och sällsamma intryck, hvilka tycktes ådagalägga att tingen omgifvas liksom af en atmosfär, alstrad af de inflytelser de emottagit. Eller — kanhända rättare uttryckt — att de omgifvas af etervibrationer, bevarande återspeglingsarna af hvad som kring dem tilldragit sig, återspeglingar som blifva förnimbara för starkt känsliga naturer.

Jag meddelar här ett fall af psykometri, anfördt af professor Denton i hans arbete "The Soul of Things".

"I februari 1867 bekom jag en bit af en elefant-tand, som hade uppgräfts i Kalifornien ur lava, under hvilken den legat tjugo fot djupt. Biten var knappt större än en gevärskula, så att min tioårige son, med hvilken jag redan hade anställt flersaldiga psykometriskas experiment, bekvämt kunde hålla den för pannan. Med slutna ögon såg nu gossen följande scener upprullas:

'Jag ser en stor elefant ligga död bland högt gräs nära en bred flod. — Jag ser också två andra elefanter vada omkring i gräset. — Nu blir det ljusare. — Nu ser jag minst tjugu stycken, som komma fram liksom från en skogsväg. — Jag klappar en af dem, och han tyckes tycka om det. — Nu hör jag djur tjuta inne i skogen. — En af elefanterna har just nu

ryckt upp ett ganska tjockt träd. — Nu dricka elefanterna ur floden. — De ha jättelika tänder. — En af dem är ihålig. — En stor alligator kommer nu upp ur vattnet. — Han rusar med öppet gap mot en af elefanterna, men denne slår honom häftigt i hufvudet med sin snabel och alligatorn försvinner i vattnet. — Men hvad är det för ett förfärligt dunder under jorden! — Träden vackla, marken remnar och böljar som en vattenyta. — Många träd ha störtat omkull. — Nu kommer en skakning. Äfven en elefant har störtat. — Indianer springa. — Marken höjer sig, som om någonting sköt på underifrån. — Nu har en stor kulle uppstått. — Det är en vulkan och ett svart moln stiger upp därur. Stora stenar slungas upp i luften och lavan rinner utför sidorna. — Glödgade stenar och lava kväller upp. — Nu har kullen sammanstörtat på ena sidan och en hel ström af lava rinner ut. — Dundret är så starkt, att jag knappt kan höra min egen röst. — Bredvid mig har ett klippestycke fallit ned, stort som en symaskin, men vulkanen själf måste vara på minst tre mils afstånd. — Hur hastigt har ej hela berget med alla de nu brinnande träden höjt sig ur marken! — Lavan har runnit ned i floden och vattnet svallar, fräsande upp på stränderna. — Nu rinner det åter tillbaka i sin flodbädd. — Det är ljusst som solen, så hvitt och så hett. — Hur hastigt det brusar utför kullens brant! — En storartad anblick — Hela himlen är klart upplyst. — Den är röd. — Solen täckes af ett moln. — Nu kastas inga stenar upp vidare. Lavan rinner utför strömmen och i smala bäckar öfver hela landet. — Skogen står i brand rundt omkring. Lavaströmmen är högre än stranden, en hel flod af eld. — Skogarne bakom mig stå nu också i brand, och jag hör träden braka och störta omkull. — Nu ser jag en elefant. Han piskar marken med sin

snabel och springer in på skogsvägen. — Nu ser jag en hel flock komma löpande. Elden snuddar nästan vid dem. De springa genom röken. En af dem störtar, men är strax på benen igen. Nu äro de på en kulle. — Många af dem ha stupat. — Hvad det är förfärligt hett vid kratern! En del af den är ej fylld, men från andra sidan strömmar lavan ut med brusande fart. — Genom små öppningar ser jag metall flyta tillbaka i lavan. — Jag ser grön, blå och gul metall. — Lavan sätter allt i låga. — Många gånger stiger den dubbelt så högt som berget. — Jag är nu vid dess fot. — Hvarje ögonblick låter det, som ett åskdunder under marken. En sida af himlen är alldeles klar, men den större hälften däraf är täckt af ett tjockt moln. — Lavan är nu tunnare och flyter snabbare. — Det stora svarta molnet utbreder sig hastigt. — Vid vulkanen är det svart som beck, och man ser ingenting annat än den glödande lavan. Kratern, som först var full, rinner nu öfver på ena sidan, medan på den andra en ström af tjock gyttja rinner utför berget, fastän ej så fort som lavan. Berget växer alltjämt, det är nu dubbelt så högt som då jag först såg det. Gyttjan rycker fram nästan lika hastigt som jag kan gå. — Den rinner ned i en sjö och måtte vara varm, ty det ryker af vattnet. — Det förefaller mig som om jag ginge tjugu mil längre bort, ty nu ser jag vulkanen som en stor blåsa, ur hvilken det flyter lava. — Jag har en känning af guld omkring mig. — Det tyckes som om här funnes mycket sådant.“

Professor Denton tillägger att hans son ej hade någon aning om att den benbit, han fått i och för psykometriseringen, härrörde från en elefanttand från Kalifornien, och han förklarar vidare, att de geologiska forskningar, som sedermera ägde rum på fyndorten, i allt hufvudsakligt bekräftade hvad gossen sett i sin syn.

Ett annat exempel anföres af en tysk skriftställare dr Hübbe — Schleiden, hvilken besökte en bondkvinna i Würtemberg, som gjort sig känd för sin egendomliga förmåga i denna väg. I ändamål att förekomma hvarje omedveten tankeöfverföring, hade dr H. S. medtagit några föremål, hvilka han fått, insvepta i papper, af en vän och hvilkas beskaffenhet han själf alldeles icke kände.

“Bland de föremål“, skrifver dr H. S. “hvilka min vän gifvit mig med, fanns ett, hvilket såg ut som om det varit någon produkt ur växtvärlden. Jag hyser den fasta öfvertygelsen, att denna bondhustru ännu mindre än jag själf kunde ha någon aning om hvad detta föremål egentligen var. För öfrigt hade jag det inveckladt i tunt papper. Då jag hade gifvit henne detsamma och hon fört det till pannan, yttrade hon sig på följande sätt öfver de visioner som trängde sig på henne. Under detta, liksom under de båda andra experimenten, yttrade jag ej ett ord, såg ej ens på henne, utan nedskref vänd från henne, så ordagrant som möjligt, hvad hon sade:

’En öken — jag ser huggormar — nakna människor, — Herre je! Hvad är det här för slags folk! — Och de stora träden äro hvarken granar eller palmer. — Människorna äro bruna. — Stora blad. — Jag ser ormar och återigen nakna människor. — En orm har två runda ögon. — Den hoppar upp. — Åter nakna människor. — En har en pil och skjuter på något. — Högt, vackert gräs. — Hvad är det här? Det liknar en kopparorm hos oss, men har mycket större hufvud. Och så finns där ödlor. — Jag ser bara stora, grofva män, inga kvinnor. — Fem träpålar från hvilka någonting hänger ned. — Aha, där finns också smått folk. — Där har man hängt upp ett vattenkärl, utan grepe, buktigt till formen och med smal

hals. — Ett snår, lågväxt och med breda blad. — Därinne rör sig något lefvande. — Sniglar, sköldpaddor, — nej, det är något annat. — Där finns hyddor också, en stor med förhänge. Mycket folk. En har en död orm i handen. Nu kommer en ut ur hyddan, brokigt klädd. — Jag kommer nu till ett vatten, men det är ej stort. — I vassen vid stranden rör sig något. Nu kommer jag till en skog, men inga granar. —

Därmed slutadé detta experiment. Det för mig obekanta föremålet visade sig sedan vara en skallra af en skallerorm.“

Ett intressant fall af psykometri, iakttaget innan detta ord ännu var uppfunnet och innan saken var mer än till hälften anad ens af dem som — i Europa — studerat de ockulta fenomenen, är ett som baron du Potet i sin *“La magie dévoilée“* anför.

“Jag ville“, skrifver han, “för att göra några nya experiment dölja det magiska tecknet (en cirkel ritad på golfvet) och jag företog mig att smula sönder till mycket fint stoft en handfull jord, som jag för några år sedan tagit ur en druidgraf; denna graf innehöll människoben, som sedan minst tjugo sekler icke hade sett dagens ljus. Denna handfull jord, tagen bland fornlämningar, hade jag behållit utan någon särskild afsikt, och nu vid antydda experiments företagande fäste jag alls ingen vikt vid att jag använde den — jag hade lika väl kunnat taga aska eller sågspån. Jag var ensam, då jag utströdde detta stoft öfver cirkeln, hvilket skedde flera dagar före de antydda experimenten. Ingen människa kände mina planer; då liksom nu handlade jag utan att anförtro åt någon mina idéer beträffande magien. Jag till och med undviker alla samtal i detta ämne.

Söndagen kom. Efter några enklare experiment i vanlig magnetism visade jag för de församlade det

med stoft öfverhöljda magiska tecknet. Verkan var snabb och ohygglig. En omkring trettioårig man, anställd vid nationaltryckeriet, helt och hållet främmande för alla forskningar inom magnetismen och för första gången närvarande vid dessa seancer, betraktade med uppmärksamhet detta gulaktiga stoft. Plötsligt börjar han röra på sig, stiger upp från sin stol, nalkas helt darrande och utropar:

“Jag ser blod, kadaver. — De rycka ut inälfvorna på dem.”

Gripen af förskräckelse, vill han fly, men en hemlig makt drager honom strax tillbaka. Vi föra hastigt bort honom. Han var medvetslös. Svimningen varade fyra eller fem minuter. Vid uppvaknandet hade han intet minne af hvad han sett.

Strax därefter drogs en ung kvinna fram till cirkeln. Gripen af samma förskräckelse, ser också hon det utgjutna blodet, ser mänskliga inälfvor i ett slags skål, ser kropparna röra sig inför hennes ögon. Då vi se att hon blir illamående, föra vi bort henne, utan att hon uppfattar hvad vi göra med henne. Då hon vaknar, har icke heller hon någon hågkomst af sin förskräckelse, vi söka fåfängt utfråga henne, icke det minsta minne af hvad hennes själ sett finnes kvar.

Den mest förvånade af alla de närvarande var jag själf. Eller rättare sagdt, min förvåning var af ett annat slag än de andras. Genom hvilket obegripligt mysterium hade dessa saker blifvit synliga? Det ställe där jag tagit detta stoft hade gömt fem skelett; en af de seende såg fem lik. Jag upprepar det: ingen kände min hemlighet, och jag hade alls icke ansett denna jord ha någon speciell egenskap. Det kan sålunda icke här ha förelegat någon tankeöfverföring, ty intet liknande det som passerat hade varit i mina tankar.“

En här förut omnämnd forskare T. M., som meddelat mig åtskilliga högst anmärkningsvärda rön, har också delgifvit mig ett intressant fall af psykometri.

Han hade under en resa köpt ett större moriskt broderi från Algier med en mångfald af brokiga blommor, sydda i silke på tunt musslin. En gång, då hans intresse blifvit väckt för psykometriska undersökningar, företog han sig att "psykometrisera" detta broderi, d. v. s. han höll en flik däraf mot pannan, allt under det han försänkte sig i ett emottagande, passivt tillstånd.

Efter en liten stund såg han en stor sollyst gård, som omgafs af arkader, uppburna af hästskobågar; på gården sutto en flock kvinnor i moriska dräkter, alla sysselsatta med att sy hvar på sin flik af det stora broderiet.

Därpå ser han en man, klädd i hvit burnus och med en arabisk turban på hufvudet med smygande steg framträda bakom kvinnorna. Han närmar sig den yngsta och vackraste af dem, hvilken leende och pladdrande låter nålen gå upp och ned i musslinet. Plötsligt drar araben fram ur gördeln en dolk och sticker den i den unga kvinnan. Blodet sprutar ut öfver broderiet.

Alla kvinnorna störta upp i förvirring och fasa... Och synen är försvunnen.

T. M. synade uppmärksamt broderiet. Och han fann hvad han aldrig märkt förut, att här och där på musslinet, emellan de färglysande blommorna, funnos små gulröda fläckar. Han klippte af ett stycke af broderiet och lät kemiskt undersöka det. Det befanns att fläckarna voro blodfläckar, hvilka man försökt tvätta ur, ehuru utan att helt lyckas.

Såsom jag redan anmärkt, är det många som, utan att bry sig om att närmare studera de bevis som

framlagts för den faktiska förekomsten af dessa slags företeelser, kategoriskt förneka deras möjlighet. Jag vill i anledning häraf blott påminna om att Ptolemeus förklarade Pythagoras' teori att jorden rörde sig, vara "en fullkomlig löjlighet", att Lavoisier en gång *bevisat*, att det är *omöjligt* att stenar kunna falla från himmelen, hvarför allt tal om meteoriter är inbillning och påhitt, att Galvani efter sin stora upptäckt länge blef hånad äfven af framstående lärda och kallades "grodornas dansmästare". När lärda, ja genialiska män visa sig ha så svårt för att bryta med inlärda föreställningar, hvem kan undra på om den stora massan, hvilken icke ger sig tid att pröfva själf, att tänka själf, framhärda i ett förnekande, hvilket den lärts att anse som tecken på "upplysning", på "bildning", på "vetenskaplighet". Hvem kan begära att det skall vara många, som inse att den *verkligt* vetenskapliga hållningen är att noggrant pröfva innan man faller ett omdöme och att icke genom något slags förutfattade meningar om ett fenomenens omöjlighet låta afhålla sig från att studera dem.

"Så länge", skrifver en fransk författare, "som vissa personer rynka på näsan åt detta slags fenomen, så länge som man i vissa salonger skämtar öfver dem, skall det anses smaklöst att trotsa den allmänna ogillande opinionen."

"Men", säger Humboldt, "en inbillsk skepticism, som förkastar alla fakta utan att undersöka dem, är i vissa afseenden tadelvärdare än en tanklös lättroghet."

4. *Den osynliga världen.*

Jag har här ofvan framhållit, att om man än söker, så långt sig göra låter, förklara de olika företeelser, som under den magnetiska sömnen framträda, med tillhjälp af de naturlagar vi känna till, och om man än — särskildt tack vare de senaste årens epokgörande upptäckter på det naturvetenskapliga området — kan till en viss grad förklara eller åtminstone med analogier belysa en hel del företeelser, som ännu för några år sedan föreföllo absolut stridande mot alla kända naturlagar, så kommer man dock, förr eller senare, för så vidt man ärligt, omsorgsfullt och förutsättningslöst studerar saken, till det resultat, att det finnes en hel del företeelser hvilka icke låta sig förklaras eller ens belysas med några kända naturlagar — företeelser hvilka måste erkännas utgöra bevis på en själens förmåga att, utan hjälp af de yttre sinnesorganen taga reda på, se och höra sådant som tilldrager sig på långt afstånd från den plats där dess kroppshyddan befinner sig.

Men man kommer under fortsatta forskningar på detta område också förr eller senare till den punkt, där man måste erkänna något som faller sig än mer svårt för de flesta nutidsmänniskor — och i all synnerhet nutida vetenskapsmän — att medgifva: nämligen att

den människa, som försjunker i den djupa magnetiska sömnen, tydligen har möjligheter att därunder tråda i beröring med väsen af ett annat slag än vi jordepänniskor, väsen som icke äro förnimbara för de vanliga sinnen.

Jag vill, innan jag öfvergår till att närmare beröra denna del af mitt ämne, framhålla att jag begynte mina studier på detta område med en rätt afgjord misstro gent emot sådana företeelser.

Såsom ofvan nämnts hade jag under de besök hos en läkare och hypnotisör som gifvo den första impulsen till min egen verksamhet på detta område, varit öfvervägande intresserad af den rent terapeutiska sidan af saken. Jag hörde väl redan då talas om en del fall af hvad man plägar kalla clairvoyance, men jag hade icke haft tillfälle att iakttaga och konstatera dem. Icke heller var jag då i någon högre grad angelägen om att taga närmare reda på dem.

Det dröjde också länge innan jag bland mina egna patienter varnade något som tydde på clairvoyance.

De som under behandlingen somnade och som under sömnen svarade på mina frågor, sågo i allmänhet ingenting annat än det "hvita sken" som hos alla somnambuler kännetecknar den djupa sömnens inträde. Sågo de någon gång gestalter eller landskap, tycktes detta blott vara vanliga drömföreteelser. De skådade berg och ängar, omgjutna af solljus eller af månsken, de varnade människor — ibland sådana som stodo dem nära, ibland ett vimmel af folk; rätt ofta sågo de mig. Men alla dessa syner tycktes föga skilja sig från vanliga drömbilder — utom möjligen däri att där stundom fanns en fläkt af poesi öfver det hela, som knappast motsvarade det intryck ifrågavarande patienter gifvo som vakna.

En gång sade en sofvande tjänsteflicka — efter att förut ha sagt att hon blott såg ljusa drifvande skyar —, att där kom en gestalt vandrande emellan molnen. "Det är pappa", tillade hon. Och hon brast i gråt under sömnen. Hennes far hade dött för några år sedan. Synen försvann igen och kunde naturligtvis mycket väl vara blott en dröm.

En annan gång tillsade jag en somnambul — för att pröfva hennes suggestibilitet — att se en person af mina närmaste anhöriga. Den sofvande sade efter ett ögonblick, att hon såg denna dam. På förfrågan förklarade hon, att hon såg henne sittande i en länstol i ett hörn af det rum, där hon oftast brukade vistas. Jag gick strax för att förvissa mig om hvar ifrågavarande person befann sig. Hon satt *icke* i den stol och i det rum där den sofvande sett henne. Hvilket ju bevisade att det blott varit ett slags dröm, framkallad genom min direkta tillsägelse och anknytande sig till minnet af den plats, där somnambulen flera gånger sett ifrågavarande dam.

En del sådana negativa erfarenheter ingåfvo mig en viss skepticism beträffande clairvoyansen — utan att jag dock ville helt och hållet förneka dess möjlighet. Men jag var benägen för att tro, att rätt ofta sådant, som betraktades som clairvoyans, helt enkelt var drömbilder.

Den händelse som först kom mig att medgifva att otvifvelaktigt hos vissa människor finnes förmågan att under sömnen lämna kroppen, att se och erfara saker på ett sällsamt och oförklarligt sätt, det var de oförmodadt och alldeles icke af mina egna tankar och önsknings framkallade visionerna hos ett sofvande barn, som noggrant beskref för mig personer som hon aldrig sett.

Det var två saker som bevisade, att här icke kunde vara fråga om någon tankeöfverföring.

Att jag icke just då tänkte på de personer flickan såg betyder ju mindre. Ty, såsom ofvan framhållits, äfven magnetisörens undermedvetna föreställningar kunna suggerera subjektet.

Men vid samma tillfälle då nämnda subjekt skildrade sina visioner, gjorde jag upprepade försök att gifva henne mentala suggestioner, hvilka alla utföllo negativt. Ja, jag gaf henne icke endast outtalade suggestioner, utan jag sökte, när detta ej lyckades, rentaf genom ledande frågor förmå henne att se hvad jag ville hon skulle se. Men äfven detta utan resultat. För att visa huru totalt mina suggestionsförsök misslyckades, vill jag här anföra ett brottstycke ur de anteckningar jag nedskref efter denna seance.

Jag hade nyligen läst ett referat öfver ett arbete af Rochas d'Aiglun, den kände föreståndaren för Ecole Polytechnique i Paris, hvori författaren redogör för sina rön med afseende på de magnetiska utstrålingarna från människokroppen. Den franske vetenskapsmannen förklarade, att för somnambulerna te sig dessa utstrålingar såsom blåaktiga, då de utgå från vänstra kroppshalfvan, och såsom rödaktiga, då de utgå från den högra. ¹⁾

Jag ville nu pröfva riktigheten af denna uppgift.

Jag tillsade subjektet — en tretton års flicka — att öppna ögonen, men att fortfarande sofva.

Hon lyfte sina ögonlock under ett häftigt blinkande.

— Se på mig, sade jag.

Hon såg på mig — alltjämt med ett blinkande, liksom en person som blir tvingad att se rakt in i ett skarpt ljussken.

Jag frågade om hon såg något ljussken utgå från mig.

¹⁾ Sedermera har denna Rochas d'Aigluns förmenta iakttagelse blifvit befunnen vara ett misstag.

Hon svarade ja.

— Hvarifrån?

— Från hufvudet — det står som en ring af ljus kring hufvudet. Och från ögonen. Det lyser starkt. Och från händerna. Och midtfram — från maggropen.

— Hvad är det för färg på detta sken?

— Hvitt.

— Är det inte något olika i färgen på högra och på vänstra sidan?

— Nej.

— Är det inte blåaktigt på ena sidan och rödaktigt på andra?

— Nej.

— Se väl efter! Är det inte någon skiftning i någon annan färg än hvitt?

— Kanske någon liten, liten skiftning i ljusrött.

— Inte lite blåaktigt på ena sidan?

— Nej.

En stund senare ville jag åter försöka om jag ej skulle kunna genom suggestion få henne att se det jag tänkte på.

Hon hade under sömnen förklarat, att hon såg mig — dock ej sådan jag verkligen tedde mig utan i "en hvit mantel".

Under det jag höll hennes handled omsluten, koncentrerade jag nu hela min vilja på att i tankarna befalla henne att se mig hålla en lysande röd vallmo i handen.

Så frågade jag henne:

— Ser du mig icke hålla något i handen?

— Jo, svarade flickan.

— Hvad är det jag håller?

— Ett ljus.

— Ett ljus? Nej, se bättre efter! Är det icke något annat?

- Nej, det är ett ljus.
- Du misstar dig. Det är en blomma.
- Nej, det är ett ljus, vidhöll flickan.
- Ett brinnande ljus?
- Ja.
- Det brinner med röd låga? framkastade jag.

Ty jag föreställde mig fortfarande, att det var min något missuppfattade suggestion som åstadkom, att hon såg ett ljus i min hand.

- Nej, med hvit låga.
- Är inte ljuset ändå lite rödaktigt?
- Nej, det är hvitt.

Detta envisa fasthållande bevisade ju, att hennes dröm eller syn var fullständigt oberoende af mina föreställningar och min påverkan.

Det som emellertid på det mest afgörande sätt visade, att här ingen tankeöfverföring förelåg, var det att subjektet hörde de personer hon i sin vision såg, yttra om sina personliga förhållanden saker hvilka jag då alldeles icke kände till och om hvilka barnet ännu mindre kunde ha en aning, men hvilkas riktighet jag sedermera haft tillfälle konstatera.

Vid detta tillfälle såg flickan visserligen icke något andeväsen, men ibland när hon — under sömnen — gaf några af de uppgifter som väckte min förvåning och som sedan befunnos riktiga, sade hon: "Jag hör en röst, som säger så". På min förfrågan sade hon emellertid, att hon visste icke hvilken röst det var.

För öfrigt såg hon under en del af visionen de personer hon skildrade i en annan gestalt än den vanliga jordiska; hon såg dem som ett slags luftiga, skimrande väsen, klädda i hvita, veckrika kläder; det tycktes som om det vore deras "högre jag" hon såg. Efter en stund såg hon dem dock klädda "i vanliga kläder".

Nästa gång samma subjekt blef söfdt — det var först några månader senare — hade hon åter ganska anmärkningsvärda syner, i fråga om hvilka jag sedan haft tillfälle konstatera att de røjde en direkt clairvoyance.

Men efter dessa två gånger, har hon aldrig *en enda gång* nått den djupaste somnambulismen, oakadt hon sedan åtskilliga gånger varit söfd. Hon är i somnambult tillstånd, svarar i sömnen på mina frågor och har vid uppvaknandet totalt glömt hvad som passerat, men hon ser ingenting alls annat än det hvita skenet och hör inga röster. Egendomligt är, att medan hon under den andra af de båda gångerna då hon var clairvoyante, väl ihågkom allt som tilldragit sig under den första gången, har hon sedan aldrig under sin sömn ihågkommit något af det hon under dessa båda scéancer berättade. Hon har endast, — enligt hvad hon en gång som svar på min förfrågan sade, — ett svagt minne af att hon ett par gånger sofvit djupare än annars. Jag har frågat henne, om hon kunde säga hvad jag skulle göra för att få henne åter försänkt i denna djupa sömn — det händer att subjekt i somnambult tillstånd kunna ge upplysning om sådant —, men hon har icke kunnat ge mig någon anvisning härvidlag.

Allt detta bevisar, att clairvoyancen är ett djupare stadium af somnambulismen, och att det icke förhåller sig så, som några mena, att den är en egenskap som hos vissa subjekt alltid åtföljer det somnambula tillståndet.

De erfarenheter jag gjorde vid nämnda två seancer voro som sagdt de hvilka först kommo mig att tro på möjligheten af ett under den magnetiska sömnen åstadkommet samband med väsen från en annan värld.

Sedermera har jag haft många erfarenheter af ett

långt mera afgjordt slag. Dessa erfarenheter ha för det mesta varit af alltför enskildt slag för att lämpa sig att framlägga för offentligheten, men ett par af dem vill jag anföra.

En vän, som var på besök hos mig, märkte med bestörtning att i en bunt viktiga papper, som han medfört i sin kappsäck, fattades vid uppackningen några. Han hade, när han reste hemifrån, tagit dessa från den hylla i hans arbetsrum, där de brukade ligga; han visste bestämdt, att han tagit allt som låg på den hyllan, och han visste äfvenledes, att han aldrig flyttat någon del af dessa papper från nämnda hylla.

Då han följande afton i min närvaro gick i trance (ehuru icke i särskild afsikt att få någonting utrönt angående dessa papper) och då, såsom ofta vid dessa tillfällen hände, en ande, som kallade sig Beeri, talade genom honom, frågade jag denne hvar de saknade papperen voro.

I en half eller kanske en minut låg den sofvande tyst. Så sade han med sin egen röst: Beeri är borta och ser efter papperen.

Några ögonblick därefter var det åter Beeri som talade:

— Säg T. M. att af de saknade papperen ligger en del på en stol vid skrifbordet under en bok (han nämnde också bokens namn). De öfriga har tjänarinnan, som städar rummet, af nyfikenhet tagit. Men säg honom att ej vara orolig; jag skall försöka få henne att frivilligt lämna igen dem. Jag har en gång förut förmått henne att lägga tillbaka några bref som hon tagit.

Då T. M. ett par dagar senare återkom till sitt hem, fann han — såsom han strax underrättade mig om — en del af papperen på den plats Beeri nämnt.

Det kan här icke ha varit fråga om något under-

medvetet minne hos den sofvande, ty han hade icke själf lagt papperen på den plats där de funnos, utan torde det, af allt att döma, ha varit den af nästans angelägenheter lifligt intresserade tjänsteflickan, som, efter att ha tittat i dem, lagt dem på denna plats. Däremot kunde man ju tänka sig att, på samma sätt som i ett ofvan anfördt exempel meddelats, själen genom clairvoyance själf letat reda på dem. Emellertid tror jag icke, att man har exempel på att ett sådant letande kunnat gå så snabbt. Och i alla fall: den som var närvarande, kunde icke annat än känna sig öfvertygad om att här verkligen var en ande som talade genom den sofvande. Jag vill påminna om hvad prof. Beaunis framhåller (i "Le somnambulisme provoqué") att somnambuler alltid i den djupaste sömnen äro fullt uppriktiga, förvånande uppriktiga, i det att de ofta säga sådant som de på intet vis skulle velat yppa, medan de äro i dagsmedvetandet. De förklara själfva, såsom prof. B. också nämner att de *icke kunna ljuga*, när de befinna sig i denna djupa sömn. ¹⁾ Om man nu antager att T. M:s själ under trancen själf letat reda på papperen — något som naturligtvis förutsätter en mycket djup somnambulism — så skulle det strida emot vittnesbörden af alla forskare på detta område att påstå, att han samtidigt ljugit genom att låtsa att en ande talade genom honom, för

¹⁾ Beaunis skrifver: »De (sognambulerna) ha ibland vägrat att besvara mina frågor; om någon fråga varit dem obehaglig, ha de helt enkelt svarat: »Jag vill icke säga det», eller ock ha de tegat. Jag har här ofvan anförut uttalanden af subjekt, hvori de berättat detaljer, hvilka de helt visst skulle helst ha förteगत, ifall de varit i stånd därtill. Jag har ofta afbrutit dem med ett: »Ni talar icke sanning», men alltid har deras svar under det sognambula tillståndet varit detsamma: »Jag skulle icke kunna ljuga!»

att sedan vid uppvaknandet simulera förvåning, då jag meddelade honom Beeris upplysningar.

Såsom alltid framkallade min berättelse om hvad under sömnen förekommit en del reminiscenser. T. M. erinrade sig då, att han sett Beeri stå först i rummet bredvid det där han sof, betraktande de medförda papperen, — hvilka där lågo på skrifbordet — liksom för att taga reda på, hvilka det var som saknades, därpå var han borta några ögonblick, antagligen i T. M:s hem. —

En annan gång, då T. M. befann sig utomlands, visade sig Beeri för honom och sade honom, att jag var sjuk, hvarjämte han meddelade hvari min sjukdom bestod. Detta kunde icke heller vara — såsom man måhända skall vara benägen att tro — ett fall af telepati, i det jag vid den tiden icke själf förstod min sjukdom, icke heller den läkare jag rådförde mig med förmådde ställa rätt diagnos på densamma. Sedermera befanns det emellertid att Beeri bedömt den rätt.

Då Beeri någon tid därefter genom T. M. gaf mig anvisning på ett botemedel för denna sjukdom, sade han till T. M. att jag borde använda det recept som fanns uppskrifvet sid. 19 i en af hans — T. M:s — anteckningsböcker — en som han ej på årtal användt. Vid efterseende befanns det, att sidorna i denna bok icke voro numrerade; följaktligen visste T. M. icke själf — och *hade aldrig vetat* — på hvilken sida detta recept var upptecknad.

* * *

Alla som nå den djupaste somnambulismen känna sin ande frigjord från kroppen.

Det enda som binder dem vid denna är ett smalt

hvitt snöre, som de bruka kalla "silfversnöret",¹⁾ hvilket utgår från solflatan. När döden inträder, brister detta silfversnöre, säga de. Och det händer att kroppsligt klena subjekt, när de länge varit försänkta i sömn, uppmana magnetisören att väcka dem, emedan "silfversnöret" eljes löper fara att brista. Men det händer också att de blott med svårighet kunna förmås att återvända till det vakna tillståndet, i det de förklara att de äro så lyckliga i sin frihet, att de alls icke vilja åter påtaga sig de kroppsliga bojorna.

Hvilka erfarenheter en på detta sätt frigjord ande gör beror naturligtvis helt och hållet på den människans andliga tillstånd och psykiska utvecklingsgrad. Är subjektet en högt utvecklad ande, så äro de meddelanden det gifver af ett oändligt stort och djupt intresse. Men härtill återkommer jag i nästa kapitel.

Men hur kan en ande, om den är frigjord från kroppen, dock tala med den kroppsliga tungan, skall man kanske spörja.

Härpå vill jag svara, att det för det första tydligen i början är svårt för dem som nått den djupa somnambulismen, att tala. De bruka säga, att det kan dröja en lång stund, efter det de gått in i den

¹⁾ Detta silfversnöre omnämnes i Salomos Predikare i hans 8 kap. där en skildring gifves af människan i hennes ålderdoms-skröplighet med darrande händer, sviktande knän, skumma ögon och bristfälliga tänder. »Den dag då väktarna i huset darra och de starke kröka sig och mjölnarna stå fäfänga, därför att de blifvit så få, och då det mörknar för dem som se ut genom fönstren, och då de båda dörrarna åt gatan stängas till och ljudet ifrån kvarnen blifver svagt och man stiger upp när hanen gal och då alla sångens döttrar ljuda doft, då man rädes för hvarje backe och faror bo på vägen, då mandelträdet blommar och gräshoppan besvärar och då kaprisfrukten intet verkar, emedan människan går till det hus där ho skall bo för evigt och gråtare gå omkring på gatan, förrän silfversnöret brister och den gyllene skålen sönderslås.»

djupa sömnen innan de, trots ansträngningar, förmå uttala ett ord. De säga själfva, att det kännes liksom en förlamning i strupen; de känna sig verkligt pinade af att på en lång stund icke kunna besvara frågor som ställts till dem. Sedan de väl börjat tala, — sedan ledningen så att säga, kommit i gång, — tala de dock utan svårighet.

Det är, säga de själfva, genom "silfversnöret" de stå i förbindelse med kroppen och utöfva inverkan på densamma organer. Och vår tid, som upptäckt huru ljudvågor framkallas och ledas genom elektriska strömmar, bör icke finna det alltför underligt, om här af en kraft utom kroppen framkallas ljud från strupens stämband.

* * *

Det som kanske mer än något annat verkar öfvertygande på den som är närvarande vid en trance, då ett väsen från den osynliga världen talar genom den sofvande — det är den egendomliga röstförändring som vid dessa tillfällen inträder. Ibland meddelar den sofvande i indirekt form hvad anden säger, men ibland är den sofvandes eget jag "undanträngdt", såsom de själfva uttrycka sig, och anden talar genom dem i direkt form till den som är närvarande. Det vanliga är att under samma trance den sofvande *först* meddelar: "Han säger så och så", hvarpå efter en stund, antagligen sedan subjektet nått ett än djupare stadium af sömn, anden börjar tala själf. Röstförändringen och äfven förändringen i uttryckssätt är då så stor, att man alldeles glömmar subjektets närvaro, känner sig stå inför ett väsen från en annan värld och ingalunda finner det underligt, när detta väsen t. ex. tillsäger en att vid uppvaknandet meddela den sofvande det och det.

Under den djupaste somnambulismen — eller tran-
cen, såsom den ock kallas — har magnetisörens vilja
icke mer någon makt att ingifva den magnetiserade
suggestioner.

En framstående psykisk forskare — samma person
som jag här ofvan några gånger betecknat med
initialerna T. M. — frågade en gång en somnambul,
hvarför hon icke lydde hans — T. M:s vilja — något
som så mycket mer förvånade honom, som samma
subjekt i vaket tillstånd plögade vara högst känsligt
för hans suggestioner — t. o. m. på afstånd. Svaret
blef att hon nu i den djupa sömnen befann sig på ett
annat plan, där vibrationerna voro så olika dem man
på jorden omgifvas af, att magnetisörens vilja icke
kunde nå henne.

* * *

En gång sade mig en clairvoyante, att en ande,
som genom henne talat till mig, plötsligt icke mera
syntes. Då jag förundrade mig öfver att han lämnat
oss, sade hon, att han troligen icke var borta, ehuru
han ej nu var synlig. Efteråt sade hon mig, att vid
ett liknande tillfälle en ande sagt henne, att då han
"koncentrerade sig inåt —" d. v. s. samlade sig i bön
till Gud —, kunde han icke samtidigt använda sin
kraft *utåt*, i ändamål att göra sig synlig. Detta tyder
på att för andarna — åtminstone de högt stående —
det alltid innebär en kraftutveckling att visa sig för
människorna — äfven för människor som under trance-
tillståndet hafva sina inre sinnen i hög grad skärpta.

Sålunda se icke heller clairvoyanterna andarna
sådana de äro. Andarna ikläda sig en skepnad, när
de visa sig för dem. Och naturligt är ju att de välja
den skepnad som utgör det fullkomligaste af allt vi

känna inom Guds skapade värld.¹⁾ Men huru de te sig för den som helt är fri från det jordiska, det förblifver för oss en hemlighet. Visst är emellertid att för vår fantasi — så bunden af det ändliga, så länge vi äro här på jorden — är det jämförelsevis mest tillfredsställande att tänka sig andar och änglar i mänskliga gestalter, ehuru förklarade, ljusstrålande. Om vi rannsaka oss själfva, skola vi medgifva, att vi icke skulle kunna föreställa oss det såsom något verkligt återseende af våra kära, utan att vi återsåge dem med mänskliga drag — om än förklarade. Ja, vi skulle kanske knappast känna det som om vi själfva hade hoppet om återuppståndelse, ifall vi visste att vi icke skulle få en om den mänskliga påminnande gestalt. —

Detta ämne — som är så rikt — har här af utrymmesskäl blifvit blott knapphändigt behandlad. Men det är min afsikt att längre fram — i denna skriftserie eller annorstädes — återkomma därtill.

* * *

¹⁾ Meningslös är därför den anmärkning som ibland ironiskt framställes beträffande änglasyster: »Men hvartill behöfva då änglarna en kropp, då de ju icke äga kroppslig tillvaro? Hvartill behöfva de ögon, mun, då de ju icke äta och böra kunna både se och meddela sig utan några kroppsliga organ?»

Är det behöfligt att tillägga, att clairvoyanter icke se änglarna med de fågelvingar som den bildande konsten plägar utrusta dem med för att symbolisera deras förmåga att fritt röra sig i rymden? Den tradition, som dessa bilder inplantat i människornas föreställningar, förefaller likväl att vara så fast rotad att det kan vara skäl att påminna om att i bibeln icke finnes stöd för detta föreställnings-sätt. »*En man, klädd i skinande kläder*», detta och liknande uttryck äro de vanliga, när änglarna skildras. Om de keruber som i Hesekiels syner skildras, heter det visserligen, att de ha vingar. Men de hafva ju också djurgestalter och tyckas vara symboler af den Högstes makt, till hvilka profetens fantasi förmodligen fått ingifvelsen med en viss ledning af de babyloniska tjursfinxerna.

En skriftställare som jag i det föregående flera gånger citerat, dr. Cullerre, anser att en af olikheterna mellan hypnotism och magnetism är den att magnetismen är mera ägnad att framkalla den djupaste somnambulismen.

För min del anser jag, att dessa två metoder äro två olika vägar, hvilka ungefär lika väl den ena som den andra kunna föra till målet: den djupa somnambulismen. Men troligt är ju att viljeriktningen och tankelifvet hos den som framkallar sömnen — vare sig det nu sker genom hypnotisörens klassiska glaskula eller genom magnetiska strykningar — i de flesta fall spelar en ganska stor roll, när det är fråga om hvilka inre erfarenheter ett subjekt kommer till.

Nu ha i regel de flesta anhängare af den rena hypnotismen — åtminstone flertalet af dem som i skrift meddelat sina erfarenheter — varit tämligen nyktra och kritiskt anlagda personligheter, hvilka i regel torde ha hos somnambulerna velat studera endast fysiologiska och psykologiska problem, hvaremot magnetismens anhängare i allmänhet torde ha varit mera intresserade af att forska äfven i andliga frågor.

Att man emellertid äfven genom ren hypnos kan komma i ett tillstånd som öppnar det inre ögat för de andliga erfarenheterna, det visas bäst af munkarna på berget Athos, hvilka plägade försätta sig i religiös extas genom att fixera en punkt af sin egen kropp. En något liknande metod synas somliga af ny-platonikerna ha användt, då de "försänkte sig i gudomen".

* * *

Du Potet säger i företalet till sin "La magie dévoilée", att han sett och erfarit allt som kan göra en människa till en ateist men att, om han icke

blifvit det, så var det till följd af de underbara erfarenheter hans verksamhet som magnetisör medfört.

Äfven de som icke genom forskningar på det psykiska området komma till tron på en Gud — ehuru det synes mig, liksom nyssnämnde författare, att ett djupgående studium af dessa företeelser nödvändigt måste leda till tron på en evig vilja som leder världsförloppet —, äfven de som törhända icke komma till detta resultat, måste dock genom dessa betydelsefulla studier — vid åsynen af alla de mäktiga och hemlighetsfulla krafter som dölja sig inom hvarje människa, — föras till en stark känsla af hvilket stort ansvar hvarje människa bär på, blott i och genom det att hon är människa.

Först och främst ansvaret att utveckla sina rika möjligheter, utveckla den vilja och det tankelif som äro i stånd till så underbara ting. "Noblesse oblige" och "richesse oblige" bruka människorna säga. När skola de förstå hvilken ädelhet och hvilken rikedom det ligger i detta: *att vara människa?*

För det andra: ansvaret gentemot andra människor. Får man rätt klart för sig till hvilken grad våra tankar, våra drömmar, vår vilja äro verkligheter, fattar man huru de med naturnödvändighet influera på vår omgifning, på hvar och en vi möta — då förstår man ock nödvändigheten af en djup, en oafslätlig sträfvan efter rättfärdighet.

Förstår man, att man genom sina tankar *kan* draga människor nedåt, då förstår man ock att man *bör* och *måste* sträfva till att blifva en människa, hvilken drager sin omgifning uppåt — emot Den som är rättfärdighet och helighet och som lofvat dem, hvilka hungra efter rättfärdighet, att de skola vardas mättade.

Hos Wahlström och Widstrand har förut utkommit

FARISEISM I VÅRA DAGAR af *Anna Maria Roos*.

Pris 3 kr.

»Denna utmärkta bok är ett segerrikt försvar för en så vidt möjligt oförfalskad, ur dogmekedjan frigjord kristendom. Den är en af öfvertygelse och gedigna kunskaper buren protest mot den statskyrkliga och pietistiska fariseismen i våra dagar. Den är vidare en positiv vederläggning af de »renläriges» förmenande, att det befrielsekrig, som de bibelforskare, för hvilka ingen annan kristendom kan existera än Kristi egna ord, satt i gång mot tidens dogmtyranni, skulle vara ett nedrivande af religionens fäste. Den klartänkande och varmt religiösa författarinnan har sett Kristus i en sällsynt skön belysning, och utan en enda dogm till krycka går hon hans historiskt gifna gestalt till möte. Måtte denna bok finna väg till hvarje hem, där Kristi ord i enlighet med mästarens egen definition uppfattas såsom »ande och lif», och måtte den befruktande inverka på en tidsenlig reform af kristendomsundervisningen i våra skolor!

Af stort intresse och med adress till de kyrkliga, som ofta i motsats till deras förmenta förebild, Jesus af Nazaret, glömma jorden för himmelen, äro de sidor, förf. af »Fariseism i våra dagar» ägnar frågan om de kristnes ställning till de sociala spörsmål, som alltmer ge vår tid dess fysionomi.

Det vore godt om Anna M. Roos' bok vunne stor utbredning äfven inom arbetareklassen genom folk- och vandringsbiblioteken, ty därigenom skulle den omotiverade kristendomsfientlighet, som exempelvis fått uttryck under diskussioner i Folkets hus i Stockholm, nödgas afstå betydlig terräng åt en klarare och renare uppfattning af Jesus. — Men denna bok behöfver icke minst läsas af de högkyrkligt lärde, ty den innehåller lefvande ord af en högre religiös visshet än den officiella i vårt land.»

Ernst Liljedahl. Social Tidskrift.

»När man väl börjat, ryckes man snart med och fångslas af framställningens stilla styrka, af tankarnas djup och skönhet, af den vackra värmen i talet om Människosonen. — Äfven de, som tilläfventyrs icke dela hennes uppfattning, måste få ett djupt intryck af den personliga tro och kärlek, som här liksom öfverallt i boken är grundtonen. Det är lika sällsynt som uppbyggligt att träffa på en personlighet, som icke hör till något parti, som ställer sig i opposition mot alla auktoriteter — utom en. Det finns en auktoritet, som Anna Roos erkänner. Men det är heller icke någon vanlig modern och partibildande auktoritet: det är Jesus Kristus — inte den kyrka, som nämnes efter honom, inte heller någon modern teologskola eller religiös riktning, som ansett sig förstå honom bättre än andra, inte bibeln heller, utan bara han själf, hans egen personlighet, såsom man lär känna den genom att lefva med honom. — På dessa sidor, som handla om Jesu uppfattning af kärleken mellan man och kvinna, finna vi några af bokens skönaste och djupaste ord, präglade af en renhet och en värme, som man inte alltid finner förenade i uttalanden om detta ämne. — Äfven jag hör till dem, som tro, »att Kristi lära ännu har lif och alljämt skall för mänskligheten blifva en evigt vällande källa af nytt lif, ny glädje och ny kraft», och därför är det mitt hopp, att förf:s önskan skall uppfyllas att med denna bok hjälpa en och annan att finna källan och lära andra, som funnit den, att icke göra vägen svårare för de törstiga. — Ingen, som läser den, skall kunna undgå att värmas af den kärlek till Kristus och till människorna, som talar ur den.»

Maj Lagerheim. Dagny.

»Med ett allvar, som är den lifsviktiga, ehuru grannlaga uppgiften alltigenom värdigt, med en kärleksfull förståelse äfven inför oliktankandes mening och med en vidhjärtad frisinhet i äldaste bemärkelse, som ej kan annat än inge vördnad för författarinnsans upphöjda tänkesätt äfven på de punkter, där man tilläfventyrs kan vara af en skiljaktig uppfattning, har hon här dragit i härnad mot den dogmatiska formalism, den hjärtat förtorkande bokstafsträldom, som ännu tyvärr så ofta håller våra dagars kristna fångna — en fariseismens surdeg, som måste grundligen utrotas, innan vi mäktas fatta »hvad Kristi lära i själfva verket är och hvad hans personlighet kan skänka af ljus och kraft», innan vi inse, att framför allt på det andliga lifvets område gäller den sanningen som den oföretterligaste, att »vi äro fria och böra icke af någon låta oss göras til trålar». — Förvisso kan man nu ock våga den förhoppningen,

att hennes arbete icke skall ha varit förgäfvets, och att hennes entusiasm likt en rensande eld skall genomglödga mångas hjärtan. Ett verk af denna betydelse förtjänade väl ett vida utförligare omnämmande än hvad i dessa kortfattade anmälningar kan bjudas, men det är vår öfvertygelse, att ingen, som öfver hufvud intresserar sig för lifvets ideella frågor, bör underlåta att själf taga del af författarinnans, trots sin grundlighet, i en alltigenom fängslande och populär form hållna arbete.»

Idun.

»Med pietet, lärdom och egen lefvande öfvertygelse drager hon i fejd mot den s. k. ortodoxa läroformeln om Sonens förhållande till Fadren, och hon finner den både inför skriften och dogmhistorien vara klen grundad, hvarför hon betecknar det som fariseism att vilja kräfvä teoretiskt erkännande af sanningen af denna dogm, ifall man skall få räknas som en sann kristen. — Den omständliga, grundliga och om stor lärdom vittnande utredning fröken Roos gifvit i sin bok om Jesu anti-asketiska liffsideal, om protestantismens positiva ställning till världen, om den asketiska grundriktning, som är förhärskande i hela den antika sedligheten, är ingalunda obehöflig eller för bredt anlagd. För min del finner jag denna afdelning vara en af glanspunkterna i den förträffliga bok fröken Roos skänkt sina samtida att allvarligen läsa och begrunda. — Det kunde vara mycket att påpeka af allt det utmärkta fröken Roos har att säga oss i denna afdelning, och i hvilket undertecknad för sin del af allt hjärta instämmer, men utrymmet förbjuder utförandet af en annars så angenäm uppgift. — Det är med känslor af tacksamhet jag för min del skilts från studiet af fröken Roos' talangfulla bok. Den bär ett talande vittnesbörd icke blott om författarinnans lefvande tro och öfvertygelse, utan ock om den fördomsfria syn på tingen hon äger och den gedigna lärdom hon förskaffat sig på den kristna dogmhistoriens mark. — Måtte det förunnas fröken Roos att skänka oss flera arbeten af samma art, som det nu till läsning och studium varmt anbefallda!»

S. A. Fries. Sv. Dagbladet.

»Tendensen er god evangelisk, sund reformatorisk. — Den Titel bogen har faaet, er for saa vidt ikke betegnende som Bogen handler om meget mere end Fariseismen. Studier over Kristendomens Væsen kunde den kaldes. Men Titelen er udmærket egnet til at fastslaa, hvor det er, Kirken og Kristendomen efter Förf:s mening for Tiden har sin store Skade.»

Professor Morten Pontoppidan. Frit Vidnesbyrd.

»Vi hafva skyndat att visa, huru högt författarinnan ställer frälsarens bild; hela hennes framställning vittnar ock om kärlek till densamma. — I mångt och mycket har författarinnan rätt. Läs-värdt och sant är hvad hon skrifer om naturvetenskapens nödvändiga och af framstående naturforskare erkända gränser, om det humana i kristendomen, om skönhetssinnets betydelse. — Bäst i arbetet är måhända det kraftiga och själfulla häfdandet af odödlighets-tron. I allmänhet utmärker sig författarinnans skriftsätt genom ädelhet, stundom genom innerlighet. —»

Dr. C. D. af Wirsén. Vårt Land.

»Den säger oss, så som ingen annan sagt det, hvad kristendomen är. Och i och med detsamma ger den svar och lifsinnehåll och tankeväckelse och härlighetsvisioner.

Detta är starka ord, men då man talar om ett verk af så personlighetsfylld art, må man ha rättighet att icke dämpa den individuella beaktelsens tonfall till den beräknande värdesättningens modererade föreläsningsstämma. Om en bok tränger en så nära, berör en så intimt som denna, drifves man in mot det centrala och gitter inte längre öda bort sig i periferin. En röst full af öfvertygande trygghet och mild värdighet möter en halfkväfd spörjande stämma i ens inre, man lyssnar till det stilla samspråket och man blir döf för sorlet utomkring. Detta är andakt men har ingenting att göra med hvad denna världens troende nämna uppbyggelse och gudstjänst. — Det måste visas, att man kan vara en hel och fri människa, utan stympning och afrutning, utan att svälta eller förkväfa någon del af sitt jag, med tillgång till den rikaste och fylligaste väsensutveckling, och på samma gång en kristen. Jag anser, att denna bok har lyckats ådagalägga den möjligheten.—

Det är ett farligt företag att försöka skriva något om detta enastående arbete. Det lockar en till reflexioner och funderingar i oändlighet, det drifver en att vränga ut och in på sig, det tvingar till konfessioner. Åt det väsentligaste, det mest brännande af hvad man gått och mer eller mindre oklart rufvat på skänker det reda och ljus. — Boken är icke så liten efter våra förhållanden, men i betraktande af den sällsynt rika stoffmassa den rymmer förefaller den i hög grad kondenserad. — Det säregna med denna bok är sammanförandet af alla dessa vitalfrågor och deras enande och belysande genom en mångsidigt kunskapsrik och öfverlägsen personlighet. Och har man gehör för undertonerna, själsklängen i en röst, så erfar man en visshet, att detta allt är icke blott genomtänkt utan genomlevadt, att det är ett kapitel ur en andes lifshistoria man läser.»

K. J. Ord och bild.

»Visserligen är den i grunden en apologi för kristendomen, men som det genast faller läsaren i ögonen, är icke så mycket detta försvar som fastmer kritiken öfver de former, i hvilka kristendomen hos oss framträder och hvilka möjliggöra så många missuppfattningar af dess innersta väsen. — Förf. betonar erfarenhetens Kristus gentemot dogmens. — Kärnpunkten i boken är ju dock den personliga bekännelsen om »hvad Kristi personlighet kan skänka af ljus och kraft», »han som är mer lefvande än något annat i denna dunkla och förvirrade värld». Detta är erfarenhetens visshet. Och det är ett sant ord, att endast den erfarna sanningen bör bekännas, emedan endast erfarenheten har utsikt att bli trodd. — Jag begagnar med glädje detta tillfälle att uttrycka min tillfredsställelse öfver denna ärliga och oförskräckta bok, som midt i all polemik erbjuder så många hvilopunkter af religiös harmoni och upphöjd skönhet.»

Dr Lydia Wahlström. Stockholms Dagblad.

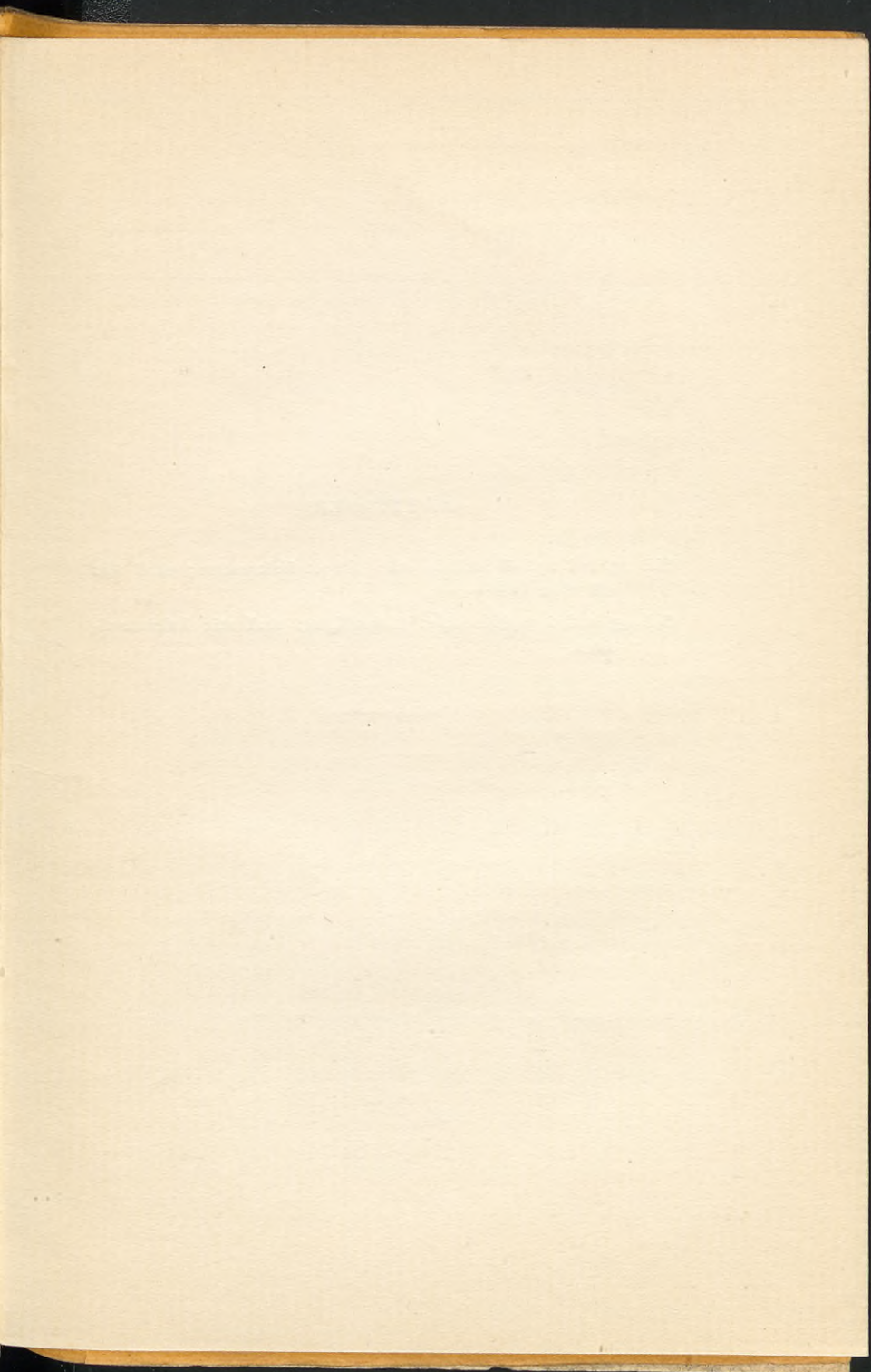
»Det är ett i dubbelt afseende märkligt arbete, fröken Anna M. Roos denna vår utgifvit, märkligt till sin syftning, men äfven på grund af sina egna egenskaper. — Hela denna framställning präglas af en klarhet och en logik, som äro ovanliga, till och med hos manliga författare, skolade i vetenskapligt framställningssätt, och som trots den varmhjärtade och öfvertygelsefyllda tonen i framställningen, bjärt sticker af mot det känslans öfvervalde, som så ofta brukar prägla äfven framstående kvinnliga författares framställningssätt, just när de ge sig in på ämnen af filosofisk eller likartad karakter. Skriften har i hela sin hållning ett manligt tycke. Den vetenskapliga grund, på hvilken den hvilar, synes äfven, så vidt det för en icke fackman är möjligt att afgöra, vara lika omfattande som författarinnans förmåga att på denna grund bygga ett logiskt klart resonemang är stor.»

Jacqueline. Nya Dagligt Allehanda.

»Först är det märkligt, att en författarinna, som sysselsatt sig med skönlitteraturen, i sitt första arbete på ett helt annat område kan ådagalägga en så stor beläsenhet, för att icke säga lärdom, som verkligen möter oss i den nya boken. Anmälaren har känt beundran inför hennes omfattande kunskaper. Men för det andra är boken märklig, emedan den gifver prof på själfständighet, fördomsfrihet och rättvisa i bedömandet af företeelser, som i vanliga fall bruka förvilla eller fanatisera människors tankar. Hon behandlar

religiösa och teologiska företeelser, som hon måste fälla förkastelse-dom öfver, men hon faller i regeln icke sina domar utan att läsaren förstår, att hon icke vill fördöma. Hon har en stark känsla af att det genom människornas tröghet och oförstånd åstadkommits stora skador inom kristendomen, men hon älskar Kristus själf och vill därför i sin mån bidra till att skadorna måtte bli botade. Därför kunna alla ha nytta af att läsa hennes bok, äfven om man, såsom anmälaren, i många frågor tänker annorlunda än hon. — Kyrkorätten själf är blott en ordning som lika väl kan bestå tillsammans med ett dött som ett lefvande innehåll. Därför kunna kyrkoorganisationerna, som äro kyrkorättsligt ordnade, aldrig tjäna en lefvande kristendom, utan att inom dem finnes både väckelse och frigörelse. Vår statskyrka har under det förgångna århundradet genomgått en väckelsens period. Men nu är också därför tiden inne, att en stor frigörelseperiod kommer. Skulle man kunna se in i de människors hjärtan, som bland oss äro kallade att skapa framtiden, så finge man utan tvifvel erfara en trängtan, fastän dunkel och hemlig, en trängtan efter kraftiga, klara och sant religiösa karaktärer, som själfva äro fria och stora och som kunna frigöra andra och föra kyrkobilddningen framåt och ingjuta nya lifsmoment i densamma. Anna M. Roos hör utan tvifvel till dem, som känna detta intensivare än de flesta bland oss; och därför tro vi, att hennes nu anmälda bok ej blott är nyttig och värd att uppmärksammas, utan att den dessutom är ett af tidens klarare tecken.»

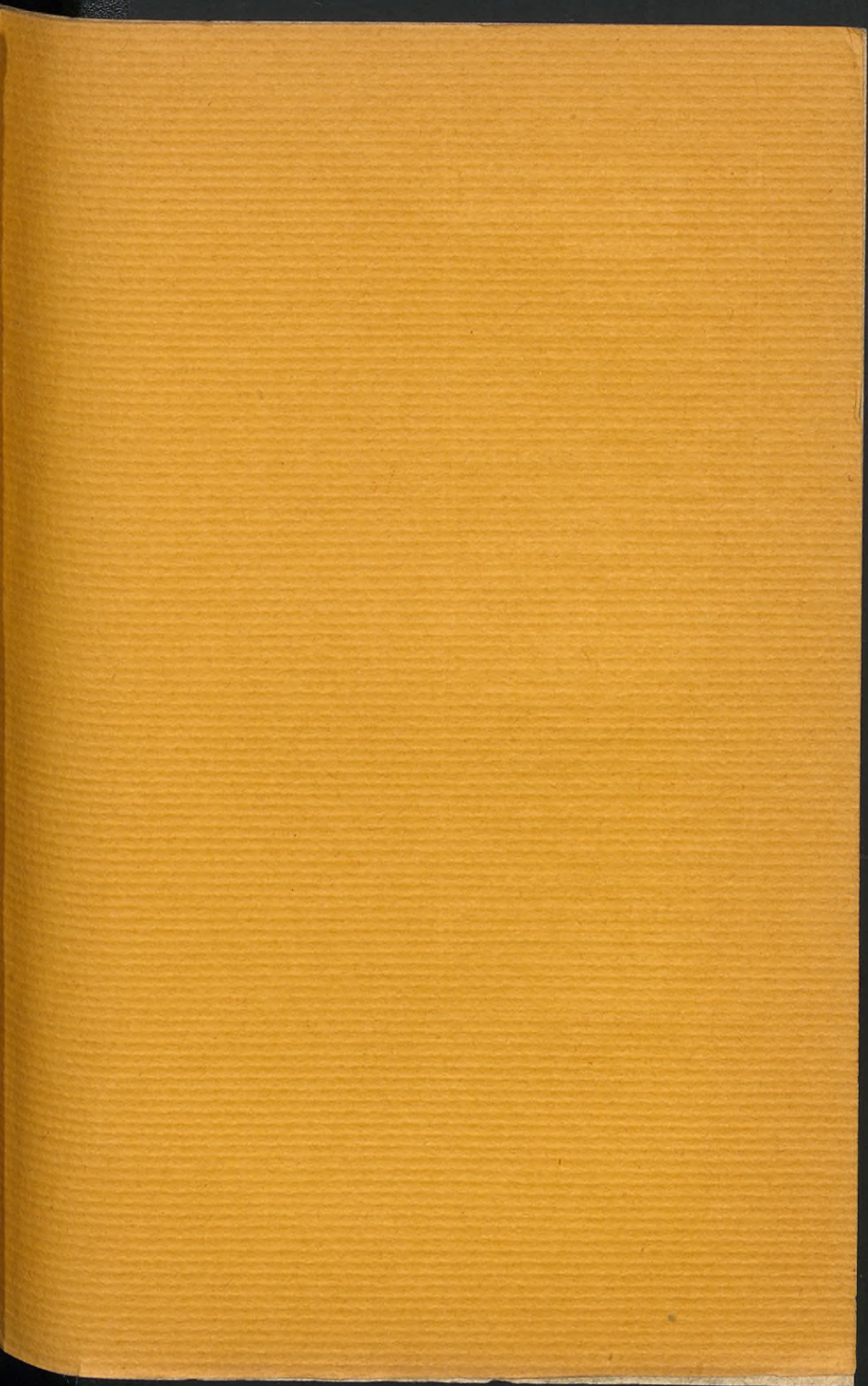
Kyrkoherde N. J. Göransson. Aftonbladet.

RÄTTELSER:

Sid. 27, rad 17, 18 nedifrån står: till att fosforescera; skall stå:
till ökad fosforescens.

Sid. 45, rad 6 uppfån står: kalksulfatet; skall stå: kalciumsulfatet.

HOS WAHLSTRÖM

& WIDSTRAND HAR

UTKOMMIT:

CARL MELCHER

MÄNNISKANS SANNINGS-
MEDVETANDE. Pris 50 öre.
(Vägen I.)

TOR DELLING

"TRO" — OCH TRO. Pris
50 öre. (Vägen II.)

KRISTER DAGH

BÖNENS SANNA VÄRDE.
Pris 50 öre. (Vägen III.)

ESKIL ECKHART

DOLDA KRAFTER 1.
INNEHÅLL: Lifsmagnetismen.
Pris 50 öre. (Vägen IV.)

ESKIL ECKHART

DOLDA KRAFTER 2.
INNEHÅLL: Psykisk kraft.
Pris 50 öre. (Vägen V.)

ESKIL ECKHART

DOLDA KRAFTER 3.
INNEHÅLL: Andligt uppvak-
nande. Gudomlig magi.
Pris 50 öre. (Vägen VI.)

6000170476

Göteborgs universitetsbibliotek

